

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

REstore
LIFE projekts

Dabas aizsardzības
parvalde

BALTIJAS KRĀSTI

PROJEKTA „DEGRADĒTO PURVU ATBILDĪGA APSAIMNIEKOŠANA UN ILGTSPĒJĪGA IZMANTOŠANA LATVIJĀ”

SAISTOŠO NORMATĪVO AKTU APSKATS (ESOŠĀ SITUĀCIJĀ)

2016.GADA APRĪLIS

„Degradēto purvu atbildīga apsaimniekošana un ilgtspējīga izmantošana Latvijā”
LIFE REstore, LIFE14 CCM/LV/001103

Saturs

Attīstības plānošanas, vides aizsardzības un reģionālās attīstības principi	4
Attīstības plānošanas dokumenti	6
Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam	6
Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam	6
Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam	6
Horizontālie jautājumi vides aizsardzībā, sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai	7
Augsne un zemes dzīles, otrreizējās izejvielas	9
Dabas aizsardzība	9
Klimata pārmaiņas	10
Normatīvo aktu – likumu, MK noteikumu pārskats	12
Termini	12
Meliorācija	19
Meliorācijas kadastrs	19
Melioratīvā tehniskā dokumentācija	20
Aprūtināta teritorija	20
Zemes dzīles	20
Derīgo izrakteņu ieguve	20
Derīgo izrakteņu krājumi	21
Derīgo izrakteņu ieguves vietas konservācija vai rekultivācija	22
Ģeoloģiskās informācijas sistēma	23
Sugas un biotopi	23
Dabas aizsardzības teritorijas	25
Dabas liegums	26
Dabas datu pārvaldības sistēma	26
Dabas aizsardzības plāns	26
Teritorijas attīstības plānošana	26
Funkcionālās zonas	27
Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma (TAPIS)	29
Meži un to resursi	29
Meža valsts reģistrs	30
Klimata pārmaiņas un pielāgošanās tām	32

Ietekmes uz vidi novērtējums	32
Sākotnējais izvērtējums.....	33
Tehniskie noteikumi paredzētajai darbībai.....	34

Attīstības plānošanas, vides aizsardzības un reģionālās attīstības principi

Attīstības plānošanas sistēmas likuma mērķis ir, nosakot attīstības plānošanas sistēmu, sekmēt valsts ilgtspējīgu un stabilu attīstību, kā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu. Likums attiecas uz attīstības plānošanu Saeimā, Ministru kabinetā, tiešās valsts pārvaldes iestādēs, plānošanas reģionos, pašvaldībās un valsts pārvaldes iestādēs, kas nav padotas Ministru kabinetam (turpmāk — valsts un pašvaldību institūcijas).

Attīstības plānošanā ievēro šādus pamatprincipus:

1) *ilgtspējīgas attīstības princips* — tagadējām un nākamajām paaudzēm nodrošina kvalitatīvu vidi un līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionāli izmanto dabas, cilvēku un materiālos resursus, saglabā un attīsta dabas un kultūras mantojumu;

2) *interesu saskaņotības princips* — saskaņo dažādas intereses un ievēro attīstības plānošanas dokumentu pēctecību, nodrošina, lai tie nedublētos;

3) *līdzdalības princips* — visām ieinteresētajām personām ir iespēja līdzdarboties attīstības plānošanas dokumenta izstrādē;

4) *sadarbības princips* — valsts un pašvaldību institūcijas sadarbojas, tai skaitā izpildot attīstības plānošanas dokumentos izvirzītos uzdevumus un informējot cita citu par nosprausto mērķu un paredzēto rezultātu sasniegšanu;

5) *finansiālo iespēju princips* — izvērtē esošos un vidējā termiņā prognozētos resursus un piedāvā efektīvākos risinājumus attiecībā uz nosprausto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām;

6) *atklātības princips* — attīstības plānošanas process ir atklāts, un sabiedrība tiek informēta par attīstības plānošanas un atbalsta pasākumiem un to rezultātiem, ievērojot likumā noteiktos informācijas pieejamības ierobežojumus;

7) *uzraudzības un novērtēšanas princips* — attīstības plānošanā un attīstības plānošanas dokumentu īstenošanā visos pārvaldes līmeņos tiek nodrošināts to ietekmes izvērtējums, kā arī uzraudzība un pārskatu sniegšana par sasniegtajiem rezultātiem;

8) *subsidiaritātes princips* — politiku īsteno tā valsts vai pašvaldības institūcija, kura atrodas pēc iespējas tuvāk pakalpojuma saņēmējiem, un attiecīgie pasākumi tiek efektīvi īstenoti pēc iespējas zemākā pārvaldes līmenī;

9) *attīstības plānošanas un normatīvo aktu izstrādes sasaistes princips* — politiku plāno pirms normatīvā akta izdošanas, un, izstrādājot normatīvos aktus, ņem vērā attīstības plānošanas dokumentus;

10) *līdzsvarotas attīstības princips* — politiku plāno, sabalansējot atsevišķu valsts teritoriju attīstības līmeņus un tempus;

11) *aktualitātes princips* — attīstības plānošanas dokumentus aktualizē atbilstoši situācijai;

12) *dokumentu saskaņotības princips* — pieņemot attīstības plānošanas dokumentu vai izdarot grozījumus šādā dokumentā, nodrošina izmaiņu veikšanu arī citos saistītajos dokumentos un normatīvajos aktos, ievērojot tiesiskās paļāvības principu.

Citā likumā var paredzēt citus attiecīgai nozarei piemērojamus principus, kas papildina vai precizē šajā likumā noteiktos attīstības plānošanas pamatprincipus.

Vides aizsardzības likuma (pieņemts 02.11.2006., spēkā ar 29.11.2006.) mērķis ir nodrošināt vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Vides politiku valstī veido un lēmumus, kas var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, pieņem, ievērojot šādus vides aizsardzības principus:

1) *princips "piesārņotājs maksā"* — persona sedz izdevumus, kas saistīti ar tās darbības dēļ radīta piesārņojuma novērtēšanu, novēršanu, ierobežošanu un seku likvidēšanu;

2) *piesardzības princips* — ir pieļaujams ierobežot vai aizliegt darbību vai pasākumu, kurš var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, bet kura ietekme nav pietiekami izvērtēta vai zinātniski pierādīta, ja aizliegums ir samērīgs līdzeklis, lai nodrošinātu vides vai cilvēku

veselības aizsardzību. Principu neattiecina uz neatliekamiem pasākumiem, ko veic, lai novērstu kaitējuma draudus vai neatgriezenisku kaitējumu;

3) *novēršanas princips* — persona, cik iespējams, novērš piesārņojuma un citu videi vai cilvēku veselībai kaitīgu ietekmju rašanos, bet, ja tas nav iespējams, novērš to izplatīšanos un negatīvās sekas;

4) *izvērtēšanas princips* — jebkuras tādas darbības vai pasākuma sekas, kas var būtiski ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, jāizvērtē pirms attiecīgās darbības vai pasākuma atļaušanas vai uzsākšanas. Darbība vai pasākums, kas var negatīvi ietekmēt vidi vai cilvēku veselību arī tad, ja ievērotas visas vides aizsardzības prasības, ir pieļaujams tikai tad, ja paredzamais pozitīvais rezultāts sabiedrībai kopumā pārsniedz attiecīgās darbības vai pasākuma nodarīto kaitējumu videi un sabiedrībai

Veidojot vides politiku un pieņemot lēmumus, ievēro arī **Reģionālās attīstības likumā** noteiktos reģionālās attīstības pamatprincipus:

Reģionālās attīstības likuma (pieņemts 21.03.2002., spēkā ar 23.04.2002.) mērķis ir veicināt un nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības, samazināt nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu.

Reģionālās attīstības plānošanas, vadības, finansēšanas, uzraudzības un novērtēšanas procesā ievēro šādus pamatprincipus:

1) *koncentrācijas princips* — reģionālās attīstības atbalstam novirzīto finansējumu koncentrē noteiktu prioritāro mērķu sasniegšanai;

2) *programmēšanas princips* — reģionālās attīstības atbalsta pasākumi īstenojami, pamatojoties uz nacionālajā līmenī, plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību līmenī izstrādātajiem attīstības plānošanas dokumentiem;

3) *partnerības princips* — *nodrošina sadarbību starp valsts pārvaldes iestādēm, starptautiskajām institūcijām, plānošanas reģioniem, pašvaldībām, biedrībām un nodibinājumiem un komersantiem;*

4) *papildinātības princips* — valsts reģionālajā politikā noteiktās prioritātes finansē no valsts budžeta ar pašvaldību, ārvalstu finanšu palīdzības, juridisko un fizisko personu maksājumu, tai skaitā ziedojumu, līdzdalību; plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību līmenī noteiktās prioritātes finansē no attiecīgās pašvaldības budžeta ar valsts, ārvalstu finanšu palīdzības, juridisko un fizisko personu maksājumu, tai skaitā ziedojumu, līdzdalību, turklāt dažādu līmeņu reģionālās attīstības atbalsta finansējumi ir savstarpēji papildinoši un neaizstāj cits citu.

Attīstības plānošanas dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam prioritāte „Daba kā nākotnes kapitāls” mērķis ir Latvijai kļūt par ES līderi dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam (turpmāk – NAP2020) ar vides aizsardzību saistītie pasākumi NAP2020 pakārtoti vairākām prioritātēm un rīcības virzieniem, tajā skaitā prioritātes "Tautas saimniecības izaugsme" rīcības virzienam "Energoefektivitāte un enerģijas ražošana" un prioritātes "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" rīcības virzienam "Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana".

Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam

Latvijas vides politikas virsmērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.

ilgtspējīgas attīstības princips – sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrēta un līdzsvarota attīstība, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas, kā arī nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas iespējas;

izvērtēšanas princips – jebkuras tādas darbības vai pasākuma sekas, kas var būtiski ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, jāizvērtē pirms attiecīgās darbības vai pasākuma atļaušanas vai uzsākšanas. Darbība vai pasākums, kas var negatīvi ietekmēt vidi vai cilvēku veselību arī tad, ja ievērotas visas vides aizsardzības prasības, ir pieļaujams tikai tad, ja paredzamais pozitīvais rezultāts sabiedrībai kopumā pārsniedz attiecīgās darbības vai pasākuma nodarīto kaitējumu videi un cilvēku veselībai;

novēršanas princips – persona, cik iespējams, novērš piesārņojuma un citu videi vai cilvēku veselībai kaitīgu ietekmju rašanos, bet, ja tas nav iespējams, novērš to izplatīšanos un negatīvās sekas;

piesardzības princips – ir pieļaujams ierobežot vai aizliegt darbību vai pasākumu, kurš var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, bet kura ietekme nav pietiekami izvērtēta vai zinātniski pierādīta, ja aizliegums ir samērīgs līdzeklis, lai nodrošinātu vides vai cilvēku veselības aizsardzību. Principu neattiecinā uz neatliekamiem pasākumiem, ko veic, lai novērstu kaitējuma draudus vai neatgriezenisku kaitējumu;

princips „piesārņotājs maksā” – persona sedz visus izdevumus, kas saistīti ar tās darbības dēļ radīta piesārņojuma novērtēšanu, novēršanu, ierobežošanu un seku likvidēšanu;

sabiedrības informēšanas un līdzdalības princips – institūcijas veicina sabiedrības izglītošanu un informēšanu, uzklausa un izvērtē sabiedrības viedokli;

ražotāju atbildības princips – ražotājs ir atbildīgs par saražoto precī visā tās aprites ciklā, sākot no izejvielu un ražošanas tehnoloģiju izvēles un beidzot ar atkritumu apsaimniekošanu pēc preces nolietojšanās. Šis princips īsteno pieeju „no šūpuļa līdz kapam”, kas šobrīd praksē jau transformējusies uz pieeju „no šūpuļa līdz šūpulim” un ir viens no resursu efektivitātes stūrakmeņiem.

[16.lpp.] Latvijas zemes dziļu resursus veido tagad vai nākotnē izmantojamie ieži un minerāli, iežos sastopamie pazemes ūdeņi un ogļūdeņraži, zemes dziļu siltums un saimnieciskai izmantošanai derīgas ģeoloģiskās struktūras. Ir izveidota normatīvo aktu sistēma, kas reglamentē zemes dziļu izmantošanu. Noteikta zemes dziļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība, ģeoloģiskās informācijas izmantošanas kārtība, derīgo izrakteņu ieguves kārtība. Par zemes dziļu resursu izmantošanu un pārraudzību ir atbildīgas vairākas institūcijas: VARAM padotības iestāde

VVD, LVĢMC, lielas platības apsaimnieko ZM kapitālsabiedrība AS „Latvijas valsts meži”, pašvaldības. EM atbildībā ir ogļūdeņražu meklēšanas, izpētes un ieguves administratīvā pārraudzība. Šādā situācijā ir grūti nodrošināt vienotu zemes dzīļu apsaimniekošanas politiku. Pilnvērtīgu visaptverošu zemes dzīļu resursu izpēti un izmantošanas kontroli traucē zemes īpašnieku tiesības neatļaut savā īpašumā veikt pat valsts pasūtīto pētījumu izpildei nepieciešamos darbus, pārbaudīt ūdens apgādes urbuma stāvokli u.c. sabiedrībai nozīmīgas darbības. Latvijā jau 20 gadus nenotiek plānveidīgi jaunu derīgo izrakteņu un citu zemes dzīļu resursu meklēšanas un izpētes darbi, kā arī zināmo resursu atradņu detalizētākas izpētes darbi, lai nodrošinātu atradņu racionālāku izmantošanu. Kaut arī ģeoloģiskās informācijas sistēmā tiek uzglabāta ģeoloģiskā informācija, to nepieciešams digitalizēt.

[18.lpp.] Būtisks klimata pārmaiņu cēlonis ir cilvēku saimnieciskās darbības izraisīto SEG emisiju pieaugums, kas pēdējo simts gadu laikā ir izteikts visā pasaulē. Laikā pēc 1990. gada SEG emisijas Latvijā ir samazinājušās par 55% (neskaitot zemes izmantošanu, tās maiņu un mežsaimniecību). Samazinājumu ir veicinājusi tautsaimniecības pārorientēšanās uz tirgus ekonomiku un citi faktori. Taču pēc 2000.gada vērojams, ka SEG emisijas atkal pieaug. 2010. gadā kopējais SEG emisiju apjoms mūsu valstī bija 12,1 milj. t CO₂ ekvivalenta. Viens no būtiskākajiem klimata politikas ieviešanas instrumentiem ir ES Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (turpmāk – ETS). Tomēr ETS ietvertās nozares rada mazāk nekā vienu trešdaļu no Latvijas kopējām SEG emisijām. Būtiskākas emisijas rada ETS neiekļautās darbības un nozares – transports (rada 36% emisiju), lauksaimniecība (26%), arī enerģētika un ETS neiekļautās rūpniecības nozares, mājsaimniecības un atkritumu saimniecība.

[20.lpp.] VPP2020 ir iekļautas Vides monitoringa pamatnostādnes, kuras atbilstoši Vides aizsardzības likumam jāizstrādā sešu gadu periodam. Tās nosaka monitoringa struktūru, prioritātes un finansējumu, lai nodrošinātu normatīvo aktu, ES tiesību aktu un starptautisko konvenciju prasību izpildi. Nepietiekama valsts budžeta finansējuma dēļ kopš 2009.gada vides monitorings veikts ierobežotā apjomā. Savukārt atsevišķas monitoringa apakšprogrammas netika īstenotas vispār vai arī tika izpildītas dažādu īstermiņa projektu laikā. 2013.gadā situācija mainījās, jo tika piešķirts papildu finansējums vides monitoringam un jūras zvejas kontrolei. Bet arī papildus piešķirtie līdzekļi nav pietiekami, lai nodrošinātu pilnīgu vides monitoringu un izpildītu visas vides datu ieguves un apstrādes saistības. Nepieciešams nodrošināt finansējumu tādā apjomā, lai vides monitoringa rezultāti tiktu ne tikai iegūti un apkopoti, bet arī izvērtēti un analizēti. Nepilnīgas datu bāzes nesniedz iespēju sasniegt vides monitoringa mērķi un nodrošināt sabiedrībai pieejamus vides kvalitātes un dabas resursu datus.

Horizontālie jautājumi vides aizsardzībā, sasniedzamie mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai [20.lpp.]

2.1. Politikas mērķis

Nodrošināt labu vides pārvaldību visos līmeņos, kā arī labu vides komunikāciju, kas balstīta uz iespējami pilnīgu un izsvērtu vides informāciju; veicināt sabiedrības plašu iesaistīšanos vides jautājumu risināšanā.

2.2. Problēmas, kuru risināšanai ir nepieciešams īstenot valdības politiku

Aktuālākās problēmas horizontālo jautājumu vides aizsardzībā risināšanai:

1. Nepietiekami izmantoti uz tirgu balstīti vides politikas ekonomiskie instrumenti.
2. Nepietiekama vides informācija visos līmeņos, nepilnīgs vides monitorings, nenotiek iegūto rezultātu izvērtēšana. [...]
4. Pārāk maza sabiedrības līdzdalība ar vidi saistītu jautājumu risināšanā visos līmeņos.
5. Visos līmeņos trūkst informācijas un motivācijas, lai plaši īstenotu un atbalstītu videi draudzīgu rīcību. [...]

7. Ilgtspējīgas attīstības un vides aspekti nav pietiekami iekļauti visu līmeņu plānošanas procesos un izstrādāto plānu ieviešanā, jo īpaši teritoriālas attīstības plānošanas un pilsētvides attīstības jomā. [...]

12. Nepietiekami tiek apzināta un popularizēta vietējā plānošanas līmeņa un vides rīcību labā prakse, kas ir sastopama Latvijā daudzās pašvaldībās.

2.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi

<p>1) Vides aizsardzībā izmantojamo ekonomisko instrumentu ciešāka sasaiste ar vides problēmu risinājumiem un videi nodarītajiem zaudējumiem</p>	<p>Ekonomisko instrumentu efektīva izmantošana vides aizsardzībā, nodrošinot vides kvalitātes uzlabojumus un īstenojot principu „dabas resursu nodoklis atgriežas vidē”. Skaidrāki kritēriji investīciju piesaistei gan vides aizsardzības prasību nodrošināšanai, gan efektīvākai projektu attīstīšanai.</p>
<p>3) Zinātnes potenciāla iesaistīšana vides aizsardzības nozarei nepieciešamo pētījumu veikšanā, zinātnisko darbu un pētījumu pieejamības sabiedrībai nodrošināšana. Izvērtēt Lietišķās ekoloģijas institūta izveidi, apvienojot tajā esošo zinātnisko potenciālu, lai nodrošinātu kvalitatīvās zinātniskās informācijas iegūšanu, apstrādi un analīzi, lēmumu pamatošanai, kā arī nepieciešamo ziņojumu gatavošanai.</p>	<p>Sabiedrībai, komersantiem un valsts un pašvaldību institūcijām pieejama kvalitatīva, ticama un visaptveroša vides informācija, kas izmantojama dzīves kvalitātes novērtēšanai; jaunu saimniecisko darbību izvērtēšanai; īstenoto pasākumu rezultātu novērtēšanai. Nodrošināta iespēja konstatēt vides stāvokļa uzlabošanas un pasliktināšanas, tā izmaiņu tendences un cēloņus; iespējams pieņemt lēmumus par situācijas uzlabošanai nepieciešamo rīcību.</p>
<p>4) Efektīvas vides informācijas, monitoringa un kontroles sistēmas nodrošināšana (tai skaitā, efektīva vides informācijas sistēma un vides kontrole, VVD un DAP kompetenču jomu nodalīšana, operatīva rīcība avāriju situācijās, būvniecības procesa kontroles pilnveide attiecībā uz vides prasību ievērošanu, vides izglītība, ietekmes uz vidi novērtējuma procesa integrācija; vides ekspertu sertificēšanas sistēma)</p>	<p>Vides aizsardzības institūciju efektīvāka iesaistīšanās vides aizsardzības prasību izpildē un uzraudzībā, vienlaicīgi nodrošinot efektīvu un klientam „draudzīgu” vides atļauju sistēmu. Skaidrāki kritēriji investīciju piesaistei gan vides aizsardzības prasību nodrošināšanai, gan efektīvākai projektu attīstīšanai.</p>
<p>5) Vides aizsardzības aspektu savlaicīga integrēšana pašvaldību teritoriju attīstības plānojumos un šo aspektu ievērošana, īstenojot plānojumu praksē</p>	<p>Projektu attīstītājiem un sabiedrībai savlaicīgi nodrošināta informācija par vides kvalitāti un pašvaldību teritorijās pieļaujamām darbībām, ļaujot sabalansēt vides aizsardzības un komercdarbības intereses.</p>
<p>7) Vides monitoringa nodrošināšana, tajā skaitā vides informācijas sistēmas – dažādu datu bāzu – uzlabojumi, kas palīdz novērtēt vides kvalitāti un dabas resursus.</p>	<p>Iegūta informācija par gaisa, ūdeņu un augsnes kvalitāti, klimata pārmaiņām, bioloģiskās daudzveidības un meža monitoringu. Pieejama ticama un pamatota informācija – pamats dažādu plānošanas dokumentu izstrādei un atskaitēm par ES piešķirtā finansējuma apguves doto labumu videi. Nodrošināta ES saistību izpilde vides monitoringa jomā, tajā skaitā novēršot konstatētos trūkumus.</p>

Augsne un zemes dzīles, otrreizējās izejvielas [23.lpp.]

3.1. Politikas mērķi

3.1.2. Nodrošināt sabiedrību ar mūsdienīgu, aktuālu informāciju par zemes dzīļu resursiem un mūsdienu ģeoloģiskajiem procesiem, kas tiek ņemta vērā attīstības plānošanā.

Zemes izmantošanas jautājumi skarti arī citu jomu politikās – teritoriālās attīstības plānošanā, lauku attīstības politikā, meža politikā.

3.2. Problēmas, kuru risināšanai ir nepieciešams īstenot noteiktu valdības politiku

1. Trūkst valsts un pašvaldību zemju dzīļu izmantošanas stratēģijas (plānošanas dokuments). ***Īpaši kritiski tas ietekmē kūdras ražošanas nozari, kura nevar plānot darbību ilgtermiņā.*** Nepietiekama privāto personu zemju pārraudzība, kuru rīcība var apdraudēt zemes dzīļu resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

2. ***Lielākā daļā ģeoloģiskās informācijas nav pieejama digitālā formā, netiek veikta esošās informācijas analīze, sastādītas prognozes.*** Ilgstoši nav risināti urbumu seržu kolekcijas saglabāšanas un pieejamības sabiedrībai jautājumi.

3. Informācija par zemes dzīļu resursiem, ģeoloģiskajiem riskiem (mūsdienu ģeoloģiskajiem procesiem), inženierģeoloģiskajiem apstākļiem netiek pietiekoši ņemta vērā attīstības plānošanas procesos. Informācija par zemes dzīlēm sabiedrībai ir grūti un sarežģīti pieejama.

4. Zemes dzīļu izmantošanas valsts pārvaldība ir sadrumstalota, attiecīgo institūciju kapacitāte nav pietiekama. Praktiski netiek veikti pētījumi, datu analīze, kontrole un uzraudzība. Nav nodrošināta urbumu tehniskā stāvokļa kontrole un ierīkojamo urbumu visaptveroša uzskaitē. Derīgo izrakteņu izpēte tiek veikta sadrumstaloti viena konkrēta zemes īpašuma robežās, kas kavē derīgo izrakteņu pārdomātu ieguvu.

5. Nav regulējuma zemes siltuma (zemes siltumsūkņu ierīkošanai), ģeotermālās un petrotermālās enerģijas izmantošanai, izpētei, ieguvei un uzskaitēi, ***nav izstrādātas metodikas derīgo izrakteņu izpētei, ieguvei, uzskaitēi, kontrolei un ieguves vietu rekultivācijai.***

6. Nepietiekama starptautiskā sadarbība – gan kopdarbs ar kaimiņvalstīm, gan līdzdalība starptautiskajās organizācijās.

7. Nepietiekamas jauno speciālistu zināšanas praktiskajā zemes dzīļu izmantošanā, ņemot vērā Latvijas tautsaimniecības vajadzības.

3.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi

pasākumi	ieguvumi
1) Zemes dzīļu izmantošanas stratēģijas (plānošanas dokumenta) izstrāde	Zemes dzīļu izmantošana valsts un pašvaldību zemēs notiek koordinēti, uzņēmēji var plānot savu darbību, rēķinoties ar pieejamām platībām derīgo izrakteņu ieguvei.
2) Zemes dzīļu pārvaldības koncentrēšana vienā valsts pārvaldes iestādē	Nodrošināta efektīva zemes dzīļu valsts pārvaldība, ģeoloģiskā informācija sabiedrībai (privātpersonām, pašvaldībām, komersantiem) pieejama saprotamā veidā

Dabas aizsardzība [25.lpp.]

4.1. Politikas mērķis

Nodrošināt ekosistēmu kvalitāti, dabas aizsardzības un sociāli - ekonomisko interešu līdzsvarotību, sekmēt Latvijas kā „zaļas” valsts tēla veidošanos.

4.2. Problēmas, kuru risināšanai ir nepieciešams īstenot noteiktu valdības politiku

Aktuālākās problēmas dabas aizsardzības jomā:

1. Nepietiekoša vai nepilnīga informācija par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatību, to aizsardzības mērķiem, kā arī atsevišķos gadījumos par sugu un biotopu ekoloģiskām prasībām, kavē dabas aizsardzības prasību integrēšanu un ievērošanu citu nozaru

attīstības plānos līdzsvarojot dabas aizsardzības un sociāli-ekonomiskās attīstības vajadzības. Informācijas trūkums neveicina sabiedrības izpratni par dabas aizsardzības pasākumu nepieciešamību un lietderību

2. Sugu un biotopu aizsardzībai nepieciešamie apsaimniekošanas pasākumi tiek skatīti atrauti no teritorijas saimnieciskās attīstības, nenotiek pilnībā vai daļēji īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānos paredzētie pasākumi bieži netiek ieviesti vai arī to ieviešana netiek veikta koordinēti, nosakot prioritātes sugu biotopu, teritoriju vai reģionālā griezumā.

4.3. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi

pasākumi	ieguvumi
3) ĪADT dabas aizsardzības plānu un pašvaldību teritorijas attīstības plānojumu integrēšana	Pašvaldības teritorijas attīstības plānos iekļauta aktuālā informācija par sugu un biotopu izplatību konkrētās pašvaldības teritorijā. Uzņēmēji var plānot savu darbību, rēķinoties ar īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatību. Vienkāršotas administratīvās procedūras

Klimata pārmaiņas [29.lpp.]

6.1. Politikas mērķi

Vispārīgie politikas mērķi ir:

1) nodrošināt Latvijas ieguldījumu globālo klimata pārmaiņu samazināšanā, ņemot vērā Latvijas vides, sociālās un ekonomiskās intereses

2) veicināt Latvijas gatavību pielāgoties klimata pārmaiņām un to izraisītajai ietekmei.

6.2. Problēmas, kuru risināšanai nepieciešama noteiktas politikas īstenošana

6.2.1. Aktuālākās problēmas SEG emisiju samazināšanas un CO₂ piesaistes nodrošināšanas jomā

1. Vienotas rīcībpolitikas trūkums SEG emisijas ierobežošanai no darbībām, kas nav iekļautas ES Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (klimata mērķu nepietiekama integrācija nozaru politikas plānošanas dokumentos, atbalsta instrumentos un pasākumos, īpaši lauksaimniecības un transporta sektoros).

2. CO₂ piesaistes mērķa mežu apsaimniekošanas sektorā (references līmeņa13) nenodrošināšanas risks.

3. Valstī nav izstrādāta oglekļa mazietilpīgas attīstības virzieni. [...]

6.2.2. Aktuālākās problēmas jautājumā par pielāgošanos klimata pārmaiņām

1. Nav izstrādāts politikas plānošanas dokuments, kas noteiktu pasākumus, kas veicami, lai labāk pielāgotos klimata pārmaiņām.

2. Datu un zināšanu trūkums, lai izstrādātu Latvijai piemērotus klimata pārmaiņu un to ietekmju scenārijus un veiktu modelēšanu. [...]

5. Klimatisko faktoru ietekmē notiek sugu sastāva būtiskas izmaiņas Latvijai raksturīgajos sauszemes un ūdeņu biotopos.

6. Informācija par klimata pārmaiņām un pielāgošanos tām neatbilst specifiskām dažādu sabiedrības grupu interesēm un vajadzībām.

6.2.3. Aktuālākās problēmas SEG emisiju uzskaitē un prognozēšanā

1. Nepieciešams pilnveidot SEG emisiju un piesaistes prognožu, kā arī rīcībpolitikas monitoringa sistēmu.

2. Statistikas datu nesaskaņotība un integrētas datu bāzes trūkums negatīvi ietekmē dažādu ziņojumu par klimata politiku sagatavošanu.

6.4. Svarīgākie pasākumi un ieguvumi

pasākumi	ieguvumi
1) SEG emisiju samazināšanas pasākumu īstenošana visos tautsaimniecības sektoros,	Ierobežots SEG emisiju pieaugums tautsaimniecības nozarēs, ņemot vērā to

<p>vienlaikus virzot valsti uz ilgtspējīgu un oglekļa mazietilpīgu, tai pat laikā izmaksu efektīvu attīstību.</p>	<p>īpatsvaru SEG emisiju radīšanā, kā arī samazināšanas iespējas un attīstības vajadzības.</p>
<p>2) Klimata politikas mērķu integrēšana citu nozaru politikā, nosakot katras nozares atbildību, kā arī veicinot sadarbību starp valsti, pašvaldībām un privāto sektoru.</p>	<p>Samazināts SEG emisiju pieaugums tautsaimniecības nozarēs, palielināta nozaru energoefektivitāte un atjaunojamo energoresursu izmantošana tajās. Nodrošināta Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas darbība, kas ir galvenais klimata politikas un inovāciju ieviešanas instruments energoietilpīgajās ražotnēs. Klimata jautājumiem nodrošināts horizontālās prioritātes statuss teritoriju attīstības un investīciju plānošanā.</p>
<p>3) Efektīvu pielāgošanās pasākumu īstenošana un to integrēšana teritoriju attīstības plānošanā un nozaru politikā ar mērķi mazināt klimata pārmaiņu ietekmi un pielāgoties tām.</p>	<p>Izvērtētas iespējas un ieviesti pasākumi, kas ļauj izvairīties no klimata pārmaiņu radītajām ietekmēm un samazina šo ietekmju samazināšanas izmaksas.</p>
<p>4) Sabiedrības izglītošana par klimata pārmaiņām un pielāgošanos tām, kā arī iedzīvotāju iesaistīšana politikas veidošanā un ieviešanā</p>	<p>Sabiedrība spēj sniegt ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā un laicīgi pielāgoties to ietekmei, kā arī izmantot tās savā labā.</p>

Normatīvo aktu – likumu, MK noteikumu pārskats

Termini

Aizsargājamo ainavu apvidi – teritorijas, kas izceļas ar savdabīgu vai daudzveidīgu ainavu. To mērķis ir aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai, Latvijai raksturīgajai kultūrvidei un ainavas daudzveidībai, kā arī nodrošināt sabiedrības atpūtai un tūrismam piemērotas vides saglabāšanu un dabu saudzējošu apsaimniekošanu (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Apbūve – teritorijā izvietotu esošu vai plānotu ēku, inženierbūvju, inženierkomunikāciju un labiekārtojuma elementu kopums (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Apgrūtinātā teritorija — teritorija, kurai atbilstoši likumam ir noteikti lietošanas tiesību aprobežojumi (*Apgrūtināto teritoriju informācijas sistēmas likums*).

Attīstības plānošana – principu, mērķu un to sasniegšanai nepieciešamās rīcības izstrāde nolūkā īstenot politiski noteiktas prioritātes un nodrošināt sabiedrības un teritorijas attīstību (*Attīstības plānošanas sistēmas likums*).

Attīstības plānošanas sistēma aptver politikas un teritorijas attīstības plānošanu, kā arī nodrošina attīstības plānošanas sasaisti ar finanšu plānošanu un valsts un pašvaldību institūciju pieņemto lēmumu savstarpējo saskaņotību (*Attīstības plānošanas sistēmas likums*).

Attīstības programma — vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas vidēja termiņa prioritātes un pasākumu kopums plānošanas reģiona vai vietējās pašvaldības attīstības stratēģijā izvirzīto ilgtermiņa stratēģisko uzstādījumu īstenošanai (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Bieži sastopamie derīgie izrakteņi — Latvijas teritorijā izplatīti un pietiekamā daudzumā esoši derīgie izrakteņi (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauja - administratīvais akts, kas tā adresātam piešķir tiesības izmantot zemes dzīles noteiktās robežās un noteiktu laiku, ievērojot atļaujas noteikumus (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Biosfēras rezervāti – plašas teritorijas, kurās atrodas starptautiski nozīmīgas ainavas un ekosistēmas. Biosfēras rezervātu izveidošanas mērķis ir nodrošināt dabas daudzveidības saglabāšanu un veicināt ilgtspējīgu teritorijas sociālo un ekonomisko attīstību. Biosfēras rezervātu teritoriju atbilstoši aizsardzības un izmantošanas mērķiem iedala funkcionālajās zonās atkarībā no tajā atļautās saimnieciskās, rekreācijas, izglītojošās vai cita veida darbības, kas nav pretrunā ar šīs teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un biosfēras rezervāta izveidošanas mērķi (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Biotopi — dabiskas vai daļēji dabiskas izcelsmes sauszemes vai ūdens teritorijas, ko raksturo noteiktas ģeogrāfiskas, abiotiskas un biotiskas pazīmes (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Dabas liegumi – cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Dabas parki – teritorijas, kas pārstāv noteikta apvidus dabas un kultūrvēsturiskās vērtības un kas ir piemērotas sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai. Atpūtas organizēšana un saimnieciskā darbība dabas parkos veicama, nodrošinot tajos esošo dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Dabas pieminekļi – atsevišķi, savrupi dabas veidojumi: aizsargājamie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība. Lai nodrošinātu aizsargājamo koku un akmeņu saglabāšanu un to apskates iespēju, aizsargāta tiek

arī teritorija 10 metru rādiusā ap akmeņiem un teritorija zem koku vainagiem, kā arī 10 metru rādiusā ap tiem, skaitot no koka vainaga projekcijas (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Dabas resursi – dabas sastāvdaļas, to skaitā gaiss, ūdeņi, flora, fauna, augsne, zemes dzīles (*Vides aizsardzības likums*).

Dabas rezervāti – cilvēka darbības neskartas vai mazpārveidotas teritorijas, kurās tiek nodrošināta dabisko procesu netraucēta attīstība, lai aizsargātu un izpētītu retas vai tipiskas ekosistēmas un to sastāvdaļas. Dabas rezervātos ir zonas, kurās visi dabas resursi pilnībā tiek izslēgti no saimnieciskās un cita veida darbības. Dabas rezervātu teritorijā var būt zonas, kurās atļauta ierobežota saimnieciskā, rekreācijas, izglītojošā vai citāda darbība, kas neapdraud dabas etalonu saglabāšanos un nav pretrunā ar aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un rezervāta izveidošanas mērķi (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Dabas un apstādījumu teritorija (DA) ir funkcionālā zona, ko nosaka, lai nodrošinātu rekreācijas, sporta, tūrisma, kvalitatīvas dabas un kultūrvides un līdzīgu funkciju īstenošanu dabas vai daļēji pārveidotās dabas teritorijās, ietverot ar attiecīgo funkciju saistītās ēkas un inženierbūves (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Derīgie izrakteņi — neorganiskas vai organiskas izcelsmes veidojumi (arī pazemes ūdeņi), kuru izmantošana ir praktiski iespējama un ekonomiski izdevīga (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Derīgo izrakteņu atradne — dabisks derīgo izrakteņu sakopojums, kuru daudzums, kvalitāte un ieguves apstākļi ir izvērtēti un kuru praktiska izmantošana ir iespējama (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs — datu sakopojums par derīgo izrakteņu krājumiem atradnēs un to kvalitāti (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Derīgo izrakteņu ieguve — darbu komplekss derīgo izrakteņu atdalīšanai no to dabiskās vides (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Derīgo izrakteņu izpēte — licences laukumā veicami ģeoloģiski, ģeofizikāli, ģeoķīmiski un tehniski darbi, kuru mērķis ir noteikt derīgo izrakteņu kvalitāti un krājumus atradnē, kā arī novērtēt derīgo izrakteņu atradnes komerciālo nozīmi (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Derīgo izrakteņu krājumu bilance — datu sakopojums attiecībā uz noteiktu laika periodu par derīgo izrakteņu ieguves apjomiem, krājumu zudumiem un atlikušajiem derīgo izrakteņu krājumiem (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Derīgo izrakteņu meklēšana — mērķorientēta ģeoloģiskā izpēte nolūkā atrast turpmākai izpētei perspektīvas derīgo izrakteņu iegulas (*likums „Par zemes dzīlēm”*).

Detālpārveidojums — detalizēts vietējās pašvaldības teritorijas daļas plānojums, kuru izstrādā, lai noteiktu prasības konkrētu zemes vienību izmantošanai un apbūves parametriem, kā arī precizētu zemes vienību robežas un aprobežojumus (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Dziednieciskās dūņas – organiskas izcelsmes nogulumiezis, kas sastāv no minerāldaļiņām (< 0,01 mm – 30–50 %) un organiskās vielas (> 15 %), kas veidojas, anaerobos apstākļos sadaloties augu un mikroorganismu atliekām, un kam ir pierādīta balneoloģiska ietekme uz cilvēka organismu (*MK 21.08.2012. noteikumi Nr. 570*).

Dzīvotne — noteiktu specifisku abiotisku un biotisku faktoru kopums teritorijā, kurā suga eksistē ikvienā tās bioloģiskā cikla posmā (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000) – vienots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Funkcionālā zona – pilsētas, ciema vai lauku teritorijas daļa ar definētām robežām, kurai teritorijas plānojumā vai lokālpilānojumā noteikti atļautie izmantošanas veidi un apbūves parametri (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Funkcionālais zonējums — teritorijas iedalījums zonās, kurām ir atšķirīgas prasības atļautajai teritorijas izmantošanai un apbūvei (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Galvenā izmantošana – teritorijas izmantošanas veids, kas ir dominējošs funkcionālajā zonā (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Ģeoloģiskā informācija — dati par zemes dziļu uzbūvi, īpašībām un resursiem (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Ģeoloģiskā izpēte — visu veidu ģeoloģiskie darbi, to skaitā ģeoloģiskie pētījumi, kuru mērķis ir noskaidrot zemes dziļu uzbūvi, sastāvu, īpašības, stāvokli, kā arī derīgo izrakteņu un zemes dziļu derīgo īpašību izplatības un izvietojuma likumsakarības (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Ierosinātājs — privātpersona, atvasināta publiska persona, tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestāde, kura gatavojas veikt paredzēto darbību un ir iesniegusi kompetentajai institūcijai iesniegumu par attiecīgās darbības veikšanu (*likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"*).

Ietekmes uz vidi novērtējums — procedūra, kas veicama šajā likumā noteiktajā kārtībā, lai novērtētu paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi un izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai vai aizliegtu paredzētās darbības uzsākšanu normatīvajos aktos noteikto prasību pārkāpumu gadījumos (*likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"*).

Ietekmes sākotnējais izvērtējums — procedūra, kas šajā likumā noteiktajā kārtībā veicama paredzētajai darbībai, kurai var būt būtiska ietekme uz vidi, lai izvērtētu šīs darbības īstenošanas iespējamās nelabvēlīgās ietekmes būtiskumu un lemtu par ietekmes novērtējuma piemērošanu (*likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"*).

Ilgspējīgas attīstības stratēģija — ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteikts plānošanas reģiona vai vietējās pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējums, mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Indivīds — dzīvs dzīvnieks, kā arī nedzīvs dzīvnieks, augs, ķērpis vai tā daļa, vai izstrādājums, kura pavaddokumentā, marķējumā, uz iepakojuma vai etiķetes norādīts, ka tas satur auga, ķērpja vai nedzīva dzīvnieka daļu (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Izmantošanas veids – teritorijas izmantošanas, saimnieciskās darbības, būvju un zemes izmantošanas kopums, kas noteikts teritorijas plānojumā, lokālpilānojumā un detālpilānojumā (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā saskaņā ar kompetentu valsts varas un pārvaldes institūciju lēmumu un tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Kaitējums augsnei vai zemes dziļēm — jebkāda pārveidošana vai piesārņojums, ko izraisa ķīmisko vielu, maisījumu, organismu vai mikroorganismu tieša vai netieša ievadīšana augsnē vai zemes dziļēs un kas rada risku cilvēku veselībai vai būtiski nelabvēlīgi ietekmē cilvēku veselību vai vidi (*Vides aizsardzības likums*).

Kaitējums īpaši aizsargājamām sugām vai biotopiem — jebkādi postījumi, kuriem ir būtiska nelabvēlīga ietekme uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām vai mikroiegumiem, īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanu vai uzturēšanu. Kaitējums īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem neietver iepriekš identificētu nelabvēlīgu ietekmi, kas radusies operatora profesionālās darbības dēļ, ja šo darbību nepārprotami atļāvusi attiecīgā iestāde saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 14.pantu un likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 43.pantu vai saskaņā ar citiem vides aizsardzības jomu

reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, ja nav konstatēta būtiska negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem (*Vides aizsardzības likums*).

Kaitējums videi — novērtējamas nelabvēlīgas dabas resursu izmaiņas vai izmērāma ar dabas resursu saistīto funkciju pasliktināšanās, kas var rasties tieši vai netieši. Ar dabas resursu saistītā funkcija ir labums, ko sabiedrība vai vide gūst no attiecīgā dabas resursa (*Vides aizsardzības likums*).

Kompensējošā sanācija ir darbība, kuru veic, lai kompensētu dabas resursu vai ar dabas resursiem saistīto funkciju iekšējos zudumus, kas veidojušies no kaitējuma rašanās līdz brīdim, kad primārā sanācija ir pilnībā iedarbojusies. Šo kompensāciju veido papildu uzlabojumi īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām vai ūdeņiem izpostītajā teritorijā vai alternatīvajā teritorijā, un to nevar aizstāt ar finansiālu kompensāciju. Iekšējie zudumi rodas, ja izpostītie dabas resursi vai ar dabas resursiem saistītās funkcijas nespēj pildīt savu ekoloģisko lomu vai nodrošināt funkcijas citiem dabas resursiem vai sabiedrībai, kamēr primārā vai papildu sanācija nav iedarbojusies (*MK 24.04.2007. noteikumi Nr.281*).

Kūdra – organogēns nogulumiezis, kura sausne satur ne vairāk par 50 % minerālvielu un, kas ir veidojies, paaugstināta mitruma un skābekļa nepietiekamības apstākļos sadaloties augu biomasai (*MK 21.08.2012. noteikumi Nr. 570*).

Lauksaimniecības teritorija (L) ir funkcionālā zona, ko nosaka, lai nodrošinātu lauksaimniecības zemes kā resursa racionālu un daudzveidīgu izmantošanu visu veidu lauksaimnieciskajai darbībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Lokālpārvaldības plānošanas dokumenti — vietējās pašvaldības ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, kuru izstrādā republikas pilsētas daļai, novada pilsētai vai tās daļai, ciemam vai tā daļai vai lauku teritorijas daļai kāda plānošanas uzdevuma risināšanai vai teritorijas plānojuma detalizēšanai vai grozīšanai (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Meliorācijas sistēma – specializētu būvju un ierīču kopums zemes ūdens režīma regulēšanai (*Meliorācijas likums*).

Meža inventarizācija — informācijas iegūšana par mežu un tam piegulošiem purviem, meža infrastruktūras objektiem, mežā ietilpstošiem pārplūstošiem klajumiem, purviem un laucēm konkrētā meža īpašumā vai valdījumā un iegūtās informācijas dokumentēšana (*Meža likums*).

Meža valsts reģistrs — valsts informācijas sistēma, kurā apkopo, glabā un aktualizē informāciju par mežu un tajā notikušo mežsaimniecisko darbību, tam piegulošiem purviem, meža infrastruktūras objektiem, mežā ietilpstošiem pārplūstošiem klajumiem, purviem un laucēm (*Meža likums*).

Meža zeme — zeme, uz kuras ir mežs, zeme zem meža infrastruktūras objektiem, kā arī mežā ietilpstošie pārplūstošie klajumi, purvi, lauces un tam piegulošie purvi (*Meža likums*).

Mežs — ekosistēma visās tās attīstības stadijās, kur galvenais organiskās masas ražotājs ir koki, kuru augstums konkrētajā vietā var sasniegt vismaz piecus metrus un kuru pašreizējā vai potenciālā vainaga projekcija ir vismaz 20 procentu no mežaudzes aizņemtās platības (*Meža likums*).

Mežu teritorija (M) ir funkcionālā zona, ko nosaka, lai nodrošinātu apstākļus mežu ilgtspējīgai attīstībai un ar mežu saistīto galveno – saimniecisko, ekoloģisko un sociālo – funkciju īstenošanai (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Mikroliegums — teritorija, ko nosaka, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamas sugas vai biotopa aizsardzību ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ja kāda no funkcionālajām zonām to nenodrošina (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Nacionālie parki – plaši apvidi, kam raksturīgi nacionāli nozīmīgi izcili dabas veidojumi, cilvēka darbības neskartas un mazpārveidotas ainavas un kultūrainavas, biotopu

daudzveidība, kultūras un vēstures pieminekļu bagātība un kultūrvides īpatnības. Nacionālo parku galvenais uzdevums ir dabas aizsardzība, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, zinātniskās izpētes, izglītošanas un atpūtas organizēšana, kuru ierobežo dabas un kultūrvides aizsardzības mērķi. Nacionālo parku teritoriju atbilstoši aizsardzības un izmantošanas mērķiem iedala funkcionālās zonās. Nacionālajos parkos ir zonas, kurās visi dabas resursi pilnībā tiek izslēgti no saimnieciskās un citādas darbības. Pārējā nacionālo parku teritorijā atļauta tikai tāda saimnieciskā darbība, kas būtiski nemaina vēsturiski izveidojušās ainavas struktūru (*likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”*).

Nacionālo interešu objekti — teritorijas un objekti, kas nepieciešami būtisku sabiedrības interešu nodrošināšanai, dabas resursu aizsardzībai un ilgtspējīgai izmantošanai (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Objekts — dabas veidojums, būve vai cits mākslīgs veidojums, kuram saskaņā ar Aizsargjoslu likumu nosaka aizsargjoslu (*Aprūtināto teritoriju informācijas sistēmas likums*).

Pamatstāvoklis — tāds stāvoklis sabiedrības vai cita resursa labā dabas resursam vai ar dabas resursu saistītajai funkcijai nodarītā kaitējuma laikā, kāds šis stāvoklis būtu bijis, ja kaitējums videi nebūtu nodarīts. Pamatstāvokli nosaka, pamatojoties uz pieejamo informāciju (*Vides aizsardzības likums*).

Papildu sanācija ir pasākumu kopums, ko veic attiecībā uz dabas resursiem vai ar dabas resursiem saistītajām funkcijām, lai kompensētu primārajā sanācijā pilnīgi neatjaunos tos izpostītos dabas resursus vai ar dabas resursiem saistītās funkcijas. Papildu sanācijas mērķis ir sasniegt līmeni, kas līdzīgs dabas resursu vai ar dabas resursiem saistīto funkciju līmenim, kāds tas būtu, ja izpostītā teritorija būtu atjaunota līdz tās pamatstāvoklim (*MK 24.04.2007. noteikumi Nr.281*).

Papildizmantošana – teritorijas izmantošanas veids, kas ir pakārtots funkcionālajā zonā noteiktajam galvenajam izmantošanas veidam, to uzlabo vai veicina (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Paredzētā darbība — aprīkojuma, iekārtas un tehnoloģijas ieviešana, papildināšana vai maiņa, projekta īstenošana, būvniecība, dabas resursu ieguve vai izmantošana, cilvēka darbības neskartu vai mazpārveidotu teritoriju un ainavu ietekmēšana, kā arī citas darbības, kuru veikšana vai galarezultāts var būtiski ietekmēt vidi (likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu").

Paredzētās darbības akcepts ir IVN likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņemts attiecīgās valsts institūcijas, pašvaldības, citas likumā noteiktās institūcijas vai Ministru kabineta lēmums par atļauju uzsākt paredzēto darbību (likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu", 21.pants).

Pārrobežu ietekme — jebkura paredzētās darbības izraisīta ietekme teritorijā, kas pakļauta ietekmētās valsts jurisdikcijai, ja šīs ietekmes fiziskais cēlonis pilnībā vai daļēji atrodas Latvijas vai citas valsts jurisdikcijā esošajā teritorijā (likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu").

Populācija — vienas sugas indivīdu grupa, kas apdzīvo noteiktu teritoriju vai biotopu (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Primārā sanācija ir pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot izpostītos dabas resursus vai pasliktinājušās ar dabas resursiem saistītās funkcijas līdz pamatstāvoklim vai iespējami tuvu tam (*MK 24.04.2007. noteikumi Nr.281*).

Reģionālā attīstība – labvēlīgas pārmaiņas sociālajā un ekonomiskajā situācijā visā valsts teritorijā vai atsevišķās tās daļās (*Reģionālās attīstības likums*).

Sapropelis – organogēns nogulumiezis, kurā organisko vielu saturs ir 60–95 % un minerāldaļiņu < 0,25 mm piemaisījums ir vismaz 5 % un kas veidojies, stāvošos vai lēni caurtekošos ūdens baseinos sadaloties augu un mikroorganismu atliekām (*MK 21.08.2012. noteikumi Nr. 570*).

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums — ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam, kura īstenošana var būtiski ietekmēt vidi, arī vides pārskata sagatavošana, apspriešana, sabiedrības iesaistīšana vides pārskata apspriešanā un konsultāciju veikšana, vides pārskata un tā apspriešanas rezultātu ņemšana vērā plānošanas dokumenta sagatavošanā un izmantošana lēmumu pieņemšanai, kā arī informācijas sniegšana par pieņemto lēmumu šajā likumā noteiktajā kārtībā (likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu").

Sugas — savvaļas dzīvnieku, putnu, augu, sēņu un ķērpju sugas (arī pasugas) to zinātniskajā nozīmē (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Sugu introdukcija — Latvijas dabai neraksturīgu sugu ieviešana (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Sugu reintrodukcija — agrāk izzudušu sugu populāciju atjaunošana (*Sugu un biotopu aizsardzības likums*).

Tematiskais plānojums — teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā atbilstoši plānošanas līmenim risināti specifiski jautājumi, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību (piemēram, transporta infrastruktūra, veselības aprūpes iestāžu un izglītības iestāžu izvietojums) vai specifisku tematu (piemēram, inženiertīklu izvietojums, ainaviski vērtīgas teritorijas un riska teritorijas) (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma — strukturēts informācijas tehnoloģiju un datubāzu kopums, kuru lietojot tiek nodrošināta teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei un īstenošanai nepieciešamās informācijas radīšana, apkopošana, uzkrāšana, apstrādāšana, izmantošana un iznīcināšana (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Teritorijas attīstības plānošanas dokuments — attīstības plānošanas dokuments, kas tiek izstrādāts, lai nodrošinātu līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts un tās teritoriju (plānošanas reģiona, vietējās pašvaldības) attīstību, atbilstoši tās potenciālam un resursiem koordinējot sociālekonomiskās un telpiskās attīstības prioritātes (*Reģionālās attīstības likums*).

Tieši kaitējuma draudi — pietiekama varbūtība, ka kaitējums videi radīsies tuvākajā laikā (*Vides aizsardzības likums*).

Ūdeņu teritorija (Ū) ir funkcionālā zona, ko nosaka, lai izplānotu un nodrošinātu racionālu un ilgtspējīgu ūdens resursu izmantošanu saimnieciskai darbībai, transportam, rekreācijai un vides aizsardzībai (*MK 30.04.2013. noteikumi Nr.240*).

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums — vietējās pašvaldības ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, tajā skaitā funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi un kuru izstrādā administratīvajai teritorijai vai tās daļai (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Vide — dabas, antropogēno un sociālo faktoru kopums (*Vides aizsardzības likums*).

Vides aizsardzība — pasākumu kopums vides kvalitātes saglabāšanai un dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas nodrošināšanai (*Vides aizsardzības likums*).

Vides informācija — informācija par:

a) vides, tai skaitā gaisa un atmosfēras, ūdeņu, augsnes, zemes dzīļu, ainavas, dabas, arī mitrāju, piekrastes un jūras teritoriju, bioloģiskās daudzveidības un tās komponentu, arī ģenētiski modificētu organismu, stāvokli un šo vides sastāvdaļu savstarpējo mijiedarbību,

b) vidi ietekmējošiem faktoriem (piemēram, par ķīmisko vielu, enerģijas, smaku, trokšņa, starojuma vai atkritumu emisiju un cita veida piesārņojuma novadīšanu vidē),

c) pasākumiem, arī politikas plānošanas dokumentiem un citiem plāniem, programmām, nolīgumiem vides jomā, normatīvajiem aktiem un darbībām, kuras ietekmē vai var ietekmēt vides sastāvdaļas un vidi ietekmējošos faktoros vai kuru mērķis ir aizsargāt vidi, kā arī par izmaksu un ieguvumu analīzi un citām ekonomiskajām analīzēm un pieņēmumiem, ko izmanto saistībā ar minētajiem pasākumiem un darbībām,

d) pārskatiem un ziņojumiem par vides aizsardzību, arī par vides normatīvo aktu ieviešanu,

e) cilvēku veselības un drošības stāvokli, dzīves apstākļiem un kultūras objektiem un būvēm tādā mērā, kādā tos ietekmē vai var ietekmēt vides stāvoklis, vidi ietekmējošie faktori vai minētie pasākumi (*Vides aizsardzības likums*).

Vides informācijas sistēma — integrēta starpnozaru valsts informācijas sistēma, kurā tiek apkopoti, uzkrāti un apstrādāti vides dati un informācija, nodrošināta vides datu pieejamība un aprīta vides stāvokļa un tendenču novērtēšanai, perspektīvas analīzei, vides un ilgtspējīgas attīstības politikas izstrādei un līdzšinējo politisko, ekonomisko, administratīvo pasākumu lietderības un efektivitātes novērtēšanai (*Vides aizsardzības likums*).

Vides monitoring — sistemātiski, regulāri un mērķtiecīgi vides stāvokļa, sugu un biotopu, kā arī piesārņojuma emisiju novērojumi, mērījumi un analīze (*Vides aizsardzības likums*).

Vides normatīvie akti — normatīvie akti, kas attiecas uz vidi vai palīdz sasniegt valsts vides politikas mērķus — saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti, ilgtspējīgi izmantot dabas resursus un nodrošināt kvalitatīvu dzīves vidi (*Vides aizsardzības likums*).

Vides pārskats — atsevišķa sadaļa stratēģijā, plānā, programmā, koncepcijā vai cita veida plānošanas dokumentā, uz kuru attiecas šā likuma nosacījumi, vai atsevišķs dokuments, kas nosaka, apraksta un novērtē attiecīgā dokumenta, kā arī iespējamo alternatīvu īstenošanas ietekmi uz vidi, ņemot vērā plānošanas dokumenta mērķus, paredzēto realizācijas vietu un darbības jomu (likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu").

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums — vietējās pašvaldības ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, tajā skaitā funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi un kuru izstrādā administratīvajai teritorijai vai tās daļai (*Teritorijas attīstības plānošanas likums*).

Zemes meliorācija – zemes uzlabošana, kas mazina klimatisko apstākļu nelabvēlīgo ietekmi un nodrošina dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu (*Meliorācijas likums*).

Zemes dziļu derīgās īpašības — iežu fizikālās īpašības (porainība, caurlaidība, blīvums, izolētspēja, termālā enerģija u.c.), kā arī ģeoloģiskās struktūras, kuras var izmantot tautsaimniecībā (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Zemes dzīles — zemes garozas daļa, kas atrodas zem augsnes, iekšzemes un jūras ūdeņiem līdz dziļumam, kurā ekonomiski un tehniski ir iespējama tās izmantošana (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Zemes dziļu izmantošana — ģeoloģiskā izpēte, derīgo izraķteņu ieguve un zemes dziļu derīgo īpašību izmantošana (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Zemes dziļu izmantošanas licence — administratīvais akts, kas tā adresātam piešķir tiesības izmantot zemes dzīles noteiktās robežās, noteiktā veidā un noteiktu laiku, ievērojot licences noteikumus (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Zemes garoza — zemes ārējā cietā daļa, kuras biezums Latvijā ir 40—64 km (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Zemes dziļu fonds — visas izmantojamās un neizmantojamās zemes dzīles Latvijas teritorijā un ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā neatkarīgi no to piederības (īpašnieka) (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Zemes dziļu monitoring — zemes dziļu stāvokļa novērošanas, kontroles, analīzes un prognozēšanas sistēma (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Zemes dziļu fonda valsts ģeoloģiskā pārraudzība — normatīvajos aktos noteikta pasākumu sistēma, kuras uzdevums ir raudzīties, kā tiek ievērota tiesību aktos, normatīvajos dokumentos un atļaujās vai licencēs noteiktā zemes dziļu izmantošanas kārtība (derīgo izraķteņu ģeoloģiskās izpētes atbilstības programma un sasniegto rezultātu izvērtēšana, derīgo izraķteņu krājumu akcepts un uzskaitē) (*likums „Par zemes dziļēm”*).

Meliorācija

Meliorācijas likums

Likuma mērķis ir nodrošināt tādu meliorācijas sistēmu pārvaldības mehānismu, kas veicina dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, nodrošina iedzīvotāju drošībai un labklājībai, infrastruktūras attīstībai nepieciešamo ūdens režīmu, kā arī racionālu meliorācijas sistēmu būvniecību, ekspluatāciju, uzturēšanu un pārvaldību lauku apvidu un pilsētu zemē.

Zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam ir tiesības veikt zemes meliorāciju, ievērojot normatīvajos aktos par meliorācijas sistēmas būvniecību noteiktās prasības, un pienākums ekspluatēt un uzturēt meliorācijas sistēmu atbilstoši attiecīgu normatīvo aktu prasībām.

Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" izdod tehniskos noteikumus šādām darbībām meliorētajās zemēs un ekspluatācijas aizsargjoslās ap meliorācijas būvēm un ierīcēm:

- 1) būvju un inženierkomunikāciju būvniecībai, pārvietošanai un pārbūvei;
- 2) *derīgo izrakteņu ieguvei*;
- 3) meža ieaudzēšanai;
- 4) kokaugu stādījumu ieaudzēšanai lauksaimniecībā izmantojamā meliorētajā zemē;
- 5) citām darbībām vietās, kur tas var traucēt meliorācijas sistēmas darbības režīmu

Meliorācijas kadastrs

Meliorācijas sistēmas atkarībā no to iedarbības uz zemes ūdens režīmu iedala šādi:

- 1) nosusināšanas sistēma — specializētu būvju kopums zemes nosusināšanai;
- 2) apūdeņošanas sistēma — specializētu būvju un ierīču kopums zemes apūdeņošanai;
- 3) divpusējās darbības meliorācijas sistēma — nosusināšanas sistēma, kas izmantojama arī zemes apūdeņošanai.

Meliorācijas sistēmas atbilstoši meliorācijas kadastra datiem, kā arī atkarībā no to ekspluatācijas un uzturēšanas iedala šādi:

- 1) valsts meliorācijas sistēma;
- 2) valsts nozīmes meliorācijas sistēma;
- 3) pašvaldības meliorācijas sistēma;
- 3¹) pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēma;
- 4) koplietošanas meliorācijas sistēma;
- 5) viena īpašuma meliorācijas sistēma.

Valsts meliorācijas sistēmu un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu sarakstu apstiprina zemkopības ministrs atbilstoši normatīvajiem aktiem par meliorācijas kadastru.

Meliorācijas kadastrā ietver

- informāciju par jebkuru valsts, pašvaldības, fiziskās vai juridiskās personas īpašumā vai tiesiskajā valdījumā esošu meliorācijas sistēmu, tai skaitā datus par
  - meliorētās zemes izvietojumu,
  - meliorācijas sistēmas kvantitatīvo un kvalitatīvo stāvokli, kā arī
  - norāda šīs zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju.
- Meliorācijas kadastra izveidošanai un uzturēšanai izmanto
- nekustamā īpašuma valsts kadastra reģistra datus par
  - zemes vienības robežām,
  - zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju, kā arī
  - kadastra apzīmējumu.

Meliorācijas kadastra datus uztur un aktualizē valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi".

Meliorācijas kadastra darbības nodrošināšanai izveido un uztur meliorācijas kadastra informācijas sistēmu. Meliorācijas kadastra informācijas sistēma ir valsts informācijas

sistēma, un tās pārzinis ir valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi".

Ministru kabineta 2010. gada 13. jūlija noteikumi Nr. 623 "Meliorācijas kadastra noteikumi" nosaka

- meliorācijas kadastra saturu un izveides, uzturēšanas un informācijas apmaiņas kārtību;
- meliorācijas kadastra datu iesniegšanas un aktualizēšanas kārtību;
- meliorācijas sistēmas inventarizācijas saturu un veikšanas kārtību.

Melioratīvā tehniskā dokumentācija

Melioratīvā tehniskā dokumentācija satur

- lauksaimniecības zemes meliorācijas projektu dokumentāciju,
- hidrotehnisko būvju projektu rasējumus (oriģināli),
- ūdensnoteku un polderu projektu dokumentāciju,
- mežu meliorācijas projektus,
- meliorācijas nozares uzņēmumu ēku un būvju projektu dokumentāciju, kā arī
- dažādu ūdenssaimniecības izstrādņu dokumentāciju.

Melioratīvās tehniskās dokumentācijas arhīvu glabā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi".

Aprūtināta teritorija

Aprūtināto teritoriju informācijas sistēmas likuma mērķis ir nodrošināt aktuālu un publiski pieejamu informāciju par aprūtinātajām teritorijām un objektiem, izveidojot Aprūtināto teritoriju informācijas sistēmu un nodrošinot tās darbību. Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, saskaņā ar likuma 8. pantu sniedz datus par purviem.

Zemes dzīles

Likuma „Par zemes dzīlēm” mērķis ir nodrošināt zemes dzīļu kompleksu, racionālu, vidi saudzējošu un ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī noteikt zemes dzīļu aizsardzības prasības. Saskaņā ar likumu Zemes dzīles un visi derīgie izrakteņi, kas tajās atrodas, pieder zemes īpašniekam. Zemes īpašnieks vai tā attiecīgi pilnvarota persona, ja zemes īpašnieks ir valsts vai pašvaldība, var rīkoties ar zemes dzīlēm, ciktāl šis likums un citi normatīvie akti neierobežo viņa tiesības.

Likuma pielikumā iekļauts bieži sastopamo derīgo izrakteņu saraksts – (1) māls, smilts, (2) smilts-grants, (3) irdenie saldūdens kaļķieži, (4) smilšmāls, mālsmilts, aleirīts un (5) kūdras iegulas līdz 5 hektāru platībā vienam īpašniekam piederoša īpašuma robežās.

Derīgo izrakteņu ieguve

Ministru kabineta 2012. gada 21. augusta noteikumi Nr. 570 "Derīgo izrakteņu ieguves kārtība" nosaka derīgo izrakteņu (aleirīts, dekoratīvais (apdares) dolomīts, dolomīts, dziednieciskās dūņas, ģipšakmens, kaļķakmens, krāsu zeme, kūdra, kvarca smiltis, laukakmeņi, māls, mālsmilts, pazemes ūdeņi, saldūdens kaļķiežis, sapropelis, smilts, smilšakmens, smilšmāls, smilts-grants, šūnakmens) ieguves kārtību un kārtību, kādā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (turpmāk – LVĢMC) akceptē derīgo izrakteņu krājumus. Noteikumi attiecas uz derīgo izrakteņu veidiem, kas minēti šo noteikumu 1.pielikumā, t.sk. kūdras, dziednieciskām dūņām un sapropeli.

Ar derīgo izrakteņu izpēti un ieguvi saistītos darbos lieto topogrāfiskās kartes vai plānus (mērogā 1:500 – 1:50 000 atkarībā no atradnes platības, reljefa, ģeoloģiskajām īpatnībām).

Pirms derīgo izrakteņu ieguves uzsākšanas veic teritorijas ģeoloģisko izpēti, ja derīgo izrakteņu ieguvei paredzētā teritorija nav izpētīta tādā pakāpē, ka saskaņā ar šajos noteikumos noteikto var akceptēt A vai N kategorijas krājumus.

Pirms ģeoloģiskās izpētes izstrādā darba programmu un saskaņo to ar izpētes pasūtītāju. Ģeoloģiskās izpētes rezultātus apkopo pārskatā par ģeoloģisko izpēti, kas satur informāciju par ģeoloģiskās izpētes mērķi, izpētes pasūtītāju, izpildītāju un izpildes laiku, vispārīgas ziņas par izpētīto teritoriju, izpētes darbu metodikas aprakstu, izpētītās teritorijas ģeoloģisko apstākļu raksturojumu, derīgo izrakteņu sastāva un tehnoloģisko īpašību raksturojumu, izpētītās teritorijas hidroģeoloģisko apstākļu raksturojumu, atradnes izmantošanas inženierģeoloģisko apstākļu raksturojumu, ziņas par atradnē konstatētajiem citiem derīgo izrakteņu veidiem un derīgo izrakteņu krājumu aprēķinu.

Visu veidu derīgo izrakteņu ieguvei (izņemot pazemes ūdeņus) pirms derīgo izrakteņu ieguves izstrādā derīgo izrakteņu ieguves projektu. Kūdras ieguvei derīgo izrakteņu ieguves projekta izstrādes dokumentācijā iekļauj arī purva nosusināšanas un sagatavošanas projektu saskaņā ar hidromelioratīvo būvniecību regulējošiem normatīvajiem aktiem.

Ministru kabineta 2011.gada 6.septembra noteikumi Nr.696 "Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība" nosaka:

- kārtību, kādā vietējās pašvaldības izsniedz atļaujas bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguvei;
- kārtību, kādā Valsts vides dienests izsniedz zemes dzīļu izmantošanas licences (turpmāk – licence);
- kārtību, kādā LVĢMC saskaņo ūdens ieguves urbuma un avota pasi;
- gadījumus, kad attiecībā uz valsts vai pašvaldības īpašumā esošo zemi licences vai atļaujas saņemšanai jāriko konkurss vai izsole par zemes nomas tiesībām un licences vai atļaujas saņemšanu;
- gadījumus, kad licence izsniedzama zemes dzīļu izmantošanai visā Latvijas teritorijā;
- valsts nozīmes derīgo izrakteņu (pazemes ūdeņu) izmantošanas kārtību;
- valsts nozīmes derīgo izrakteņu (pazemes ūdeņu) izmantošanas kārtību gadījumos, kad zemesgabala un valsts nozīmes derīgo izrakteņu ieguves ietaišu īpašnieks nav viena un tā pati persona;
- licenču un atļauju izsniegšanas konkursa vai izsoles vispārīgo kārtību;
- valsts nozīmes atradņu izmantošanas kārtību;
- derīgo izrakteņu atradnes pases saturu.

Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1055 "Noteikumi par valsts nodevu par zemes dzīļu izmantošanas licenci, bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju un atradnes pasi" nosaka valsts nodevas apmēru un maksāšanas kārtību par zemes dzīļu izmantošanas licenci, bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju un derīgo izrakteņu atradnes pasi.

Derīgo izrakteņu krājumi

Ministru kabineta 2012.gada 21.augusta noteikumu Nr.570 "Derīgo izrakteņu ieguves kārtība" 4. pielikumā ir noteiktas derīgo izrakteņu krājumu kategorijas, atbilstoši izpētes detalitātei – A, N un P kategorija.

Derīgo izrakteņu ieguvējs nodrošina, lai ne retāk kā reizi septiņos gados tiktu veikta kūdras ieguves lauku inventarizācija. Inventarizācijas rezultātus apkopo kūdras ieguves vietas inventarizācijas lietā. Kūdras ieguves vietas inventarizācijas lieta sastāv no ieguves vietas vispārīgais raksturojuma, aprēķinu tabulas, izmantoto reperu saraksta (repera numurs, absolūtā augstuma atzīme, atrašanās vieta), kopsavilkuma par kūdras ieguvi, kūdras sastāva

un īpašību laboratorijas testēšanas rezultātiem un ieguves vietas plāna mērogā 1:2000 – 1:10000.

Derīgo izrakteņu ieguvējs kūdras ieguves vietas inventarizācijas lietu iesniedz LVĢMC kūdras krājumu akceptēšanai.

Derīgo izrakteņu krājumu akceptēšanai LVĢMC papīra formā un elektroniski iesniedz vienu no šādiem pārskatiem: derīgo izrakteņu ģeoloģiskās izpētes pārskatu, derīgo izrakteņu atlikušo krājumu aprēķina pārskatu, kūdras ieguves vietas inventarizācijas lietu, derīgo izrakteņu izpētīto krājumu aprēķina (pēc agrāk veikto pētījumu datiem) pārskatu.

LVĢMC mēneša laikā, ņemot vērā šajos noteikumos un to 2., 3., 4., 5. un 6.pielikumā ietvertos nosacījumus, kā arī zemes dziļi izmantošanas licencē ģeoloģiskajai izpētei noteiktās prasības, izvērtē iesniegto pārskatu un akceptē derīgo izrakteņu krājumus, piešķirot atradnes ģeoloģiskās izpētes detalitātei atbilstošu kategoriju vai nepieciešamo labojumu veikšanai nosūta pārskata iesniedzējam ģeoloģisko pārskatu, ja tas neatbilst prasībām, kas noteiktas šajos noteikumos un zemes dziļi izmantošanas licencē ģeoloģiskajai izpētei, norādot trūkumus, kā arī informē izpētes pasūtītāju.

Derīgo izrakteņu ieguves vietas konservācija vai rekultivācija

Konservācijas mērķis ir nodrošināt ieguves vietas un ar to saistīto urbumu un monitoringa tīkla saglabāšanu tādā stāvoklī, kas nerada draudus cilvēku veselībai un dzīvībai un apkārtējai videi, kā arī nodrošināt iespējamo ieguves darbu atsākšanu. Derīgo izrakteņu ieguvējs nodrošina derīgo izrakteņu ieguves vietas konservāciju, ja ieguves darbus pārtrauc uz laikposmu, kas ilgāks par pieciem gadiem. Derīgo izrakteņu ieguvējs nodrošina ar derīgo izrakteņu ieguvi saistīto dokumentu glabāšanu. Ja derīgo izrakteņu ieguve tiek pārtraukta sakarā ar zemes nomas līguma izbeigšanu, puses rakstveidā vienojas par to, kas veiks atlikušo derīgo izrakteņu krājumu inventarizāciju.

Rekultivācijas mērķis ir nodrošināt pilnvērtīgu ieguves vietas turpmāku izmantošanu pēc derīgo izrakteņu ieguves pabeigšanas, novērst draudus cilvēku veselībai un dzīvībai un apkārtējai videi, kā arī sekmēt ieguves vietas iekļaušanos ainavā. Rekultivāciju var veikt vienlaikus ar derīgo izrakteņu ieguvi. Rekultivācija jāuzsāk gada laikā pēc derīgo izrakteņu ieguves pabeigšanas. Rekultivācijas veidu saskaņo ar pašvaldību, izstrādājot Ministru kabineta 2012. gada 21. augusta noteikumu Nr. 570 "Derīgo izrakteņu ieguves kārtība" 39. punktā minēto projektu. Ja rekultivācijas veids atšķiras no projektā paredzētā, pirms rekultivācijas uzsākšanas derīgo izrakteņu ieguvējs vietējās pašvaldības būvvaldē iesniedz rekultivācijas metu (brīvas formas pirmsprojekta materiālu, kas uzskatāmi ilustrē rekultivācijas ieceri). Ja rekultivācijas sastāvā paredzēti būvdarbi, tos saskaņo atbilstoši būvniecību regulējošos normatīvajos aktos minētajiem nosacījumiem.

Kūdras ieguves vietas rekultivē:

- veicot renaturalizāciju (purvam raksturīgās vides atjaunošanu);
- sagatavojot izmantošanai lauksaimniecībā, piemēram, izveidojot ogulāju vai mētrāju audzēšanas laukus;
- sagatavojot izmantošanai mežsaimniecībā;
- izveidojot ūdenstilpes;
- sagatavojot rekreācijai;
- sagatavojot izmantošanai citā veidā.

Pabeigtos rekultivācijas darbus pieņem būvvaldes izveidota komisija, kuras sastāvā ir Valsts vides dienesta, attiecīgās pašvaldības, zemes īpašnieka un derīgo izrakteņu ieguvēja pārstāvji. Ja rekultivācija nesatur būvdarbus, tos pieņem ar darbu pieņemšanas aktu (15.pielikums). Vienu akta eksemplāru nosūta LVĢMC. Būvdarbus pieņem atbilstoši būvniecību regulējošos normatīvajos aktos minētajiem nosacījumiem.

Ģeoloģiskās informācijas sistēma

Ministru kabineta 2012.gada 28.augusta noteikumi Nr.578 "Noteikumi par ģeoloģiskās informācijas sistēmu" nosaka ģeoloģiskās informācijas sistēmas saturu un tās izmantošanas noteikumus.

Ģeoloģiskās informācijas sistēmu veido:

- valsts ģeoloģijas fonds, kurā atrodas pārskati par ģeoloģisko izpēti, tematiskiem pētījumiem, zemes dziļu monitoringu, inženierģeoloģisko un ģeoeoloģisko izpēti un citiem darbiem (papīra vai elektroniskā formā);
- valsts ģeoloģijas arhīvs, kurā atrodas ģeoloģiskās izpētes darbu pirmmateriāli (piemēram, lauku darbu žurnāli);
- zinātniski tehniskās literatūras bibliotēka;
- urbumu seržu glabātava, kurā atrodas urbumu serdes, iežu etalonparaugu kolekcija, plānslīpējumu kolekcija, ģeoloģisko paraugu kolekcija, iežu paraugi, grunts sāntvērēja paraugi, iežu drumsļu paraugi, urbšanas duļķu paraugi, kolektorslāņa fluīda paraugi un citi paraugi;
- informācija, kas uzkrāta un izmantojama elektroniskā veidā:
  - datubāzes "Būvmateriālu izejvielu atradnes", "**Kūdra**", "Sapropelis" un "Urbumi" (ietver informāciju par ģeoloģiskās kartēšanas, hidroģeoloģiskās izpētes, ūdensapgādes, ogļūdeņražu, Rīgas līča dibennogulumu un citiem izpētes urbumiem, pazemes ūdens monitoringa rezultātus un citus datus);
  - datubāzu saīsināts apkopojums interneta lietotājiem – Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs, kurā iekļauta informācija par derīgo izrakteņu atradnēm un ūdensapgādes urbumiem, kā arī derīgo izrakteņu krājumu bilanci;
  - elektroniskie katalogi "Ģeofonds", "Ģeokarte", "Paraugi", "Plānslīpējumi" un citi ģeoloģiskās informācijas sistēmā esošās informācijas un kolekciju katalogi;
  - zemes dziļu uzbūvi un īpašības raksturojošie matemātiskie modeļi;
  - zemes dziļu monitoringa dati, kartogrāfiskie un ģeofizikālie materiāli un cita ģeoloģiskā informācija, ko ģeoloģiskās informācijas sistēmā uzkrāj elektroniskā formā;
  - ģeoloģiskā griezumā stratigrāfiskā leģenda (1995.gads).

LVĢMC nodrošina ģeoloģiskās informācijas, kā arī urbumu seržu un paraugu pieņemšanu, sistematizēšanu, glabāšanu un pieejamību.

Zemes dziļu izmantotāji iegūto ģeoloģisko informāciju (izņemot pārskatu par derīgo izrakteņu ieguves apjomu) nodod glabāšanai ģeoloģiskās informācijas sistēmā. Ģeoloģisko informāciju, kas iegūta, īstenojot valsts pētījumu programmu, Eiropas struktūrfondu finansētus pētījumus vai valsts finansētus zinātniskus pētījumus, nodod LVĢMC glabāšanai ģeoloģiskās informācijas sistēmā.

Nododot ģeoloģisko informāciju un paraugus ģeoloģiskās informācijas sistēmā, starp centru un zemes dziļu izmantotāju var noslēgt līgumu. Privatpersona tai piederošai ģeoloģiskajai informācijai, kas nodota iekļaušanai ģeoloģiskās informācijas sistēmā, var noteikt komercnoslēpuma statusu, to norāda līgumā. LVĢMC nodrošina komercnoslēpuma aizsardzību.

Ģeoloģisko informāciju, kurai noteikts ierobežotas pieejamības informācijas statuss, tostarp komercnoslēpuma statuss, ieinteresētā persona var saņemt no LVĢMC tikai ar informācijas īpašnieka rakstisku piekrišanu, uzņemoties saistības attiecībā uz ierobežotas pieejamības informācijas statusa saglabāšanu.

Sugas un biotopi

Sugu un biotopu aizsardzības likuma mērķi ir

- nodrošināt bioloģisko daudzveidību, saglabājot faunu, floru un biotopus;
- regulēt sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību;

- veicināt populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kā arī kultūrvēsturiskajām tradīcijām;
- regulēt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību;
- nodrošināt nepieciešamo pasākumu veikšanu, lai skaitliski uzturētu savvaļā dzīvojošo savvaļas putnu sugu populācijas atbilstoši ekoloģijas, zinātnes, kultūras prasībām un ņemot vērā saimnieciskās un rekreatīvās prasības vai lai tuvinātu šo sugu populācijas minētajam līmenim.

Likums regulē jautājumus, kas saistīti ar augu, sēņu un ķērpju sugām, to dzīvotnēm, šo sugu indivīdiem visās to attīstības stadijās, kā arī sugu indivīdu atpazīstamajām daļām; dzīvnieku sugām, to dzīvotnēm, šo sugu indivīdiem visās to attīstības stadijās, putnu olām un ligzdām, kā arī beigtajiem indivīdiem vai to daļām; īpaši aizsargājamiem biotopiem un starptautisko tirdzniecību ar apdraudēto savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija un tās padotībā esošās iestādes saskaņā ar šo likumu nodrošina īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības uzraudzību, organizē nepieciešamo pasākumu veikšanu īpaši aizsargājamo sugu populāciju uzturēšanai un, ja nepieciešams, nodrošina biotopu izveidošanu, nolūkā nodrošināt sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzību, pamatojoties uz monitoringa rezultātiem, nodrošina pasākumu veikšanu visu sugu un biotopu, īpaši prioritāro dabisko biotopu veidu un prioritāro sugu daudzveidības un teritorijas saglabāšanai, uzturēšanai, atjaunošanai, iznīcināto biotopu atjaunošanai un sugu aizsardzībai, nosaka īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības plānu izstrādes kārtību un sekmē šo plānu ieviešanu, var ierosināt ierobežot, apturēt vai aizliegt sugu un biotopu izmantošanu, ja tā var apdraudēt populāciju un biotopu eksistenci, nosaka mikroliegumus likumos noteiktajos dabas rezervātos un nacionālajos parkos, nodrošina īpaši aizsargājamo dabas teritoriju ierīkošanu sugu un biotopu saglabāšanai, uzturēšanai un atjaunošanai saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām", var noteikt to īpaši aizsargājamās dabas teritorijās esošu īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu sarakstu, kuru dzīvotņu vai atrašanās vietu atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai, veic dabisko dzīvotņu un sugu, īpaši prioritāro dabisko dzīvotņu veidu un prioritāro sugu aizsardzības statusa uzraudzību un veicina izglītošanu un informācijas pieejamību par nepieciešamību aizsargāt savvaļas faunu un floru, saglabāt biotopus, sugas un to dzīvotnes.

Zemes īpašniekiem vai lietotājiem ir pienākums veicināt sugu un biotopu daudzveidības saglabāšanu, ziņot Dabas aizsardzības pārvaldei par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izmaiņām un faktoriem, kas pasliktina to stāvokli, kā arī par aizsardzības prasību neievērošanu, neierobežot īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpēti, uzskaiti un kontroli, nodrošināt migrējošiem dzīvniekiem (arī putnu sugām, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos) netraucētu atpūtu un barošanos migrācijas sezonas laikā, ieviest saudzīgas ekoloģiskās metodes, lai novērstu dzīvnieku nodarītos postījumus.

Zemes īpašniekiem ir tiesības uz normatīvajos aktos noteikto kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem mikroliegumos.

Attiecībā uz īpaši aizsargājamo sugu augiem, sēnēm un ķērpjiem vai to daļām visās attīstības stadijās likums aizliedz šādas darbības – lasīšanu, noplūkšanu un izrakšanu, kā arī dzīvotņu postīšanu; savvaļā ievāktu augu audzēšanu, kolekcionēšanu, transportēšanu, dāvināšanu, pārdošanu vai mainīšanu, kā arī piedāvāšanu pārdošanai vai apmaiņai.

Ja kādai sugai vai biotopam ir nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi, attiecīgās sugas vai biotopa aizsardzību nodrošina saskaņā ar aizsardzības plānu. Sugu un biotopu aizsardzības plānus apstiprina par vides aizsardzību atbildīgais ministrs.

Ministru kabineta 2007.gada 24.aprīļa noteikumi Nr.281 "Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas" nosaka

- tieša kaitējuma draudu gadījumus, kuros Valsts vides dienests organizē preventīvos pasākumus;

- kārtību, kādā tieša kaitējuma draudu gadījumā Valsts vides dienests organizē preventīvos pasākumus;
- sanācijas mērķus un metodes, kuras izmanto, ja ir nodarīts kaitējums videi;
- kārtību, kādā nosaka un veic sanācijas pasākumus, ja ir nodarīts kaitējums videi;
- kārtību, kādā novērtē kaitējumu videi un aprēķina preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas;
- kārtību, kādā Valsts vides dienests un operatori sniedz informāciju valsts sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" par gadījumiem, kad radušies tieša kaitējuma draudi vai radies kaitējums videi;
- zaudējumu atlīdzināšanu par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu.

Sanācijas mērķi ir šādi:

- attiecībā uz kaitējumu ūdeņiem, īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem - atjaunot pamatstāvokli, izmantojot primāro, papildu un kompensējošo sanāciju, kā arī novērst būtiskus draudus nelabvēlīgai ietekmei uz cilvēku veselību. Atjaunošana, tai skaitā dabiskā atjaunošanās, attiecībā uz kaitējumu ūdeņiem, īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nozīmē izpostīto dabas resursu vai pasliktinājušos ar dabas resursiem saistīto funkciju atjaunošanu līdz pamatstāvoklim, bet attiecībā uz augsni vai zemes dzīlēm - jebkāda cilvēku veselībai nelabvēlīgās ietekmes būtiska riska novēršana;
- attiecībā uz kaitējumu augsnei vai zemes dzīlēm - atjaunot pamatstāvokli vai vismaz nodrošināt, ka piesārņojums tiek savākts, kontrolēts, ierobežots vai samazināts, lai tas, ņemot vērā zemes lietošanas mērķi, neradītu būtiskus draudus vai nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību vai vidi.

Dabas aizsardzības teritorijas

Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas pamatprincipus, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošanas kārtību un pastāvēšanas nodrošinājumu; īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldes, to stāvokļa kontroles un uzskaites kārtību; un savieno valsts, starptautiskās, reģionālās un privātās intereses īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanā, saglabāšanā, uzturēšanā un aizsardzībā.

Likuma objekti ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas nolūkā:

- aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību (retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus utt.);
- nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību;
- saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas iedala 8 kategorijās: dabas rezervāti, nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, dabas pieminekļi, dabas liegumi, aizsargājamās jūras teritorijas un aizsargājamo ainavu apvidi. ĪADT, kurai ir dažādi mērķi un funkcijas, var ietilpināt citas kategorijas ĪADT.

Dabas rezervātus, nacionālos parkus un biosfēras rezervātus izveido Saeima ar attiecīgu likumu.

Aizsargājamo ainavu apvidus, dabas liegumus, dabas parkus, aizsargājamās jūras teritorijas un dabas pieminekļus izveido Ministru kabinets.

Dabas liegumus, dabas parkus un dabas pieminekļus, kuri ir nozīmīgi dabas vai kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai attiecīgajā teritorijā, var izveidot arī pašvaldības.

Likuma pielikumā iekļauts Latvijas Natura 2000 – Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju saraksts, kurā iekļauts arī dabas liegums „Laugas purvs” kā teritorija, kas

noteikta īpaši aizsargājamo sugu, izņemot putnus, un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai (B tips).

Dabas liegums

Ministru kabineta 1999.gada 15.jūnija noteikumi Nr.212 "Noteikumi par dabas liegumiem" nosaka īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas liegumus, to administratīvās teritorijas un novada teritoriālās vienības, kā arī robežpunktu koordinātas un dabas liegumu shēmas.

Dabas datu pārvaldības sistēma

Dabas datu pārvaldības sistēma nodrošina aizsargājamo teritoriju valsts reģistra darbību.

Ministru kabineta 2014.gada 9.jūnija noteikumi Nr.293 "Dabas datu pārvaldības sistēmas uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtība" nosaka dabas datu pārvaldības sistēmas, tajā skaitā sistēmā ietvertā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, mikroliegumu, īpaši aizsargājamo sugu, to dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu valsts reģistra, uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtību. Sistēma ir valsts informācijas sistēma, un tās turētājs un pārzinis ir Dabas aizsardzības pārvalde.

Dabas aizsardzības plāns

Lai saskaņotu dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas un reģiona ilgtspējīgas attīstības intereses, nodrošinot teritorijas dabas vērtību saglabāšanu, kā arī lai nodrošinātu labvēlīgu aizsardzības statusu tām īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, kuru aizsardzības nolūkā šī teritorija ir izveidota vai tiek veidota, fiziskā vai juridiskā persona var izstrādāt aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plānu. Dabas aizsardzības plānā ietver zinātnisko informāciju par aizsargājamo teritoriju, pamatojumu funkcionālajam zonējumam, ja tāds nepieciešams, un nosaka vienotus visas teritorijas apsaimniekošanas pasākumus, lai sasniegtu tās aizsardzības mērķus.

Ministru kabineta 2007.gada 9.oktobra noteikumi Nr.686 "Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību" nosaka īpaši aizsargājamās dabas teritorijas vai tās funkcionālās zonas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību.

Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*Natura 2000*) tīklā ietilpst īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuras ir Eiropas Savienībā nozīmīgas un attiecīgajā biogeogrāfiskajā rajonā vai rajonos būtiski sekmē īpaši aizsargājamiem biotopu veidiem vai īpaši aizsargājamām sugām labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu vai atjaunošanu, var būtiski veicināt *Natura 2000* tīkla vienotību, kā arī būtiski sekmē bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu attiecīgajā biogeogrāfiskajā rajonā vai rajonos. Šajās teritorijās piemēro nepieciešamos aizsardzības pasākumus, lai saglabātu vai atjaunotu labvēlīgu aizsardzības statusu tiem biotopiem un sugu populācijām, kuru dēļ attiecīgā teritorija ir izveidota. Dzīvnieku sugām ar plašu izplatības areālu aizsardzība tiek nodrošināta tajās *Natura 2000* teritorijās, kurām piemīt fizikālie un bioloģiskie faktori, kuri svarīgi, lai minēto sugu īpatņi varētu dzīvot un vairoties.

Ministru kabineta 2002.gada 28.maija noteikumi Nr.199 "Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanas kritēriji Latvijā" nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanai Latvijā.

Teritorijas attīstības plānošana

Teritorijas attīstības plānošanas principi

Teritorijas attīstības plānošanā ievēro Attīstības plānošanas sistēmas likumā nostiprinātos principus, kā arī šādus principus:

1) *ilgtspējības princips* — teritorijas attīstību plāno, lai saglabātu un veidotu esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību;

2) *pēctecības princips* — jaunus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, izvērtējot spēkā esošos attīstības plānošanas dokumentus un to īstenošanas praksi;

3) *vienlīdzīgu iespēju princips* — nozaru un teritoriālās, kā arī privātpersonu un sabiedrības intereses tiek vērtētas kopsakarībā ar mērķi veicināt attiecīgās teritorijas ilgtspējīgu attīstību;

4) *nepārtrauktības princips* — teritorijas attīstību plāno nepārtraukti, elastīgi un cikliski, uzraugot šo procesu un izvērtējot jaunāko informāciju, zināšanas, vajadzības un iespējamus risinājumus;

5) *atklātības princips* — teritorijas attīstības plānošanā un dokumentu izstrādē iesaista sabiedrību un nodrošina informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu;

6) *integrētas pieejas princips* — ekonomiskie, kultūras, sociālie un vides aspekti tiek saskaņoti, atsevišķu nozaru intereses tiek koordinētas, teritoriju attīstības prioritātes tiek saskaņotas visos plānošanas līmeņos, sadarbība ir mērķtiecīga, un tiek novērtēta plānoto risinājumu ietekme uz apkārtējām teritorijām un vidi;

7) *daudzveidības princips* — teritorijas attīstību plāno, ņemot vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību;

8) *savstarpējās saskaņotības princips* — teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, tos savstarpēji saskaņojot un izvērtējot citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteikto.

Teritorijas attīstības plānošanas likuma mērķis ir panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Teritorijas attīstību plāno, izstrādājot savstarpēji saskaņotus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus:

1) nacionālajā līmenī — Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un Nacionālo attīstības plānu;

2) reģionālajā līmenī — plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstības programmu;

3) vietējā līmenī — vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu, lokālpilnojamumu un detālpilnojamumu.

Visos līmeņos, izstrādājot teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, nodrošina stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, ja tas ir nepieciešams saskaņā ar normatīvo aktu prasībām.

Funkcionālās zonas

Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumi Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei un teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju.

Teritorijas plānojumos, lokālpilnojamumos vai detālpilnojamumos nosaka funkcionālās zonas, lai parādītu un nodalītu dažādu teritoriju atšķirīgās funkcijas un pazīmes, kā arī noteiktu atļautos izmantošanas veidus. Funkcionālo zonu robežas nosaka teritorijas plānojumā atbilstoši izvēlētajā kartogrāfiskā materiāla mēroga noteiktībai un precīzē lokālpilnojamumos un detālpilnojamumos, ievērojot dabā izšķiramus elementus, piemēram, ielas, ceļus, stigas, ūdenstece vai zemes vienību robežas.

Tiek izdalītas šādas funkcionālās zonas un to apzīmējumi – savrupmāju apbūves teritorija (DzS); mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (DzM); daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (DzD); jauktas centra apbūves teritorija (JC); publiskās apbūves teritorija

(P); rūpniecības apbūves teritorija (R); transporta infrastruktūras teritorija (TR); tehniskās apbūves teritorija (TA); dabas un apstādījumu teritorija (DA); mežu teritorija (M); lauksaimniecības teritorija (L); ūdeņu teritorija (Ū).

Dabas un apstādījumu teritorijas (DA) galvenie izmantošanas veidi ir:

- publiskā ārtelpa (ar vai bez labiekārtojuma) vai
- mežs īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Dabas un apstādījumu teritorijā var noteikt šādus papildizmantošanas veidus:

• publiskā apbūve un teritorijas izmantošana (tirdzniecības un pakalpojumu objektu apbūve, kultūras iestāžu apbūve, sporta būvju apbūve, tūrisma un atpūtas iestāžu apbūve);

- dārza māju apbūve.

Mežu teritorijas (M) galvenie izmantošanas veidi ir:

- mežsaimnieciska izmantošana;
- mežs īpaši aizsargājamās dabas teritorijās;
- publiskā ārtelpa (ar vai bez labiekārtojuma).

Mežu teritorijā var noteikt šādus papildizmantošanas veidus:

• publiskā apbūve un teritorijas izmantošana (tirdzniecības un pakalpojumu objektu apbūve; tūrisma un atpūtas iestāžu apbūve; sporta būvju apbūve);

• viensētu apbūve, ja zemes vienības platība nav mazāka par 2 ha un aizsargjoslas vai meža nozari regulējošajos normatīvajos aktos nav noteikta lielāka platība;

- derīgo izrakteņu ieguve.

Lauksaimniecības teritorijas (L) galvenie izmantošanas veidi ir:

- lauksaimnieciska izmantošana;
- viensētu apbūve;
- lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumu apbūve;
- publiskā ārtelpa.

Lauksaimniecības teritorijā var noteikt šādus papildizmantošanas veidus:

• mežsaimnieciska izmantošana;

• rūpnieciskā apbūve un teritorijas izmantošana (vieglās rūpniecības uzņēmumu apbūve; derīgo izrakteņu ieguve; atkritumu apsaimniekošanas un pārstrādes uzņēmumu apbūve);

- tehniskā apbūve un teritorijas izmantošana;

• publiskā apbūve un teritorijas izmantošana (tirdzniecības un (vai) pakalpojumu objektu apbūve; tūrisma un atpūtas iestāžu apbūve; kultūras iestāžu apbūve; sporta būvju apbūve; reliģisko organizāciju ēku apbūve; veselības aizsardzības aprūpes iestāžu apbūve; sociālās aprūpes iestāžu apbūve; dzīvnieku aprūpes iestāžu apbūve);

• dzīvojamā apbūve un teritorijas izmantošana (vasarnīcu apbūve; dārza māju apbūve).

Ūdeņu teritorijas (Ū) galvenie izmantošanas veidi ir:

- ūdenssaimnieciskā izmantošana;
- tehniskā apbūve un teritorijas izmantošana (transporta lineārās infrastruktūras apbūve; transporta apkalpojošās infrastruktūras apbūve; inženiertehniskās infrastruktūras apbūve; energoapgādes uzņēmumu apbūve);
- ūdens telpas publiskā izmantošana.

Ūdeņu teritorijā var noteikt šādus papildizmantošanas veidus:

- dzīvojamā apbūve uz ūdens;
- derīgo izrakteņu ieguve.

Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma (TAPIS)

Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas mērķis ir nodrošināt visu līmeņu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu un ar teritorijas plānošanu saistītās informācijas uzkrāšanu, apstrādi un publisku pieejamību. Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma nodrošina piekļuvi citu valsts informācijas sistēmu datiem, kas tiek izmantoti teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei.

Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas pārzinis ir par teritorijas attīstības plānošanu atbildīgā ministrija.

Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmā ievietotie teritorijas attīstības plānošanas dokumenti un dati ir publiski pieejami bez maksas, izņemot datus, kuru pieejamība ir ierobežota saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

No teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas lejupielādētas ģeotelpisko datu kopas vai tādas ģeotelpisko datu kopas, kurām ir nodrošināta tieša piekļuve no citām informācijas sistēmām, izmanto atbilstoši ģeotelpisko datu kopas turētāja reglamentētajiem noteikumiem.

Ministru kabineta 2014.gada 8.jūlija noteikumi Nr.392 "Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas noteikumi" nosaka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārziņā esošās valsts informācijas sistēmas – Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas izveides un darbības kārtību, datu saturu un informācijas iegūšanas, apstrādes un izplatīšanas kārtību, kā arī kārtību, kādā veicama datu apmaiņa ar citām valsts informācijas sistēmām. Sistēmas adrese tīmeklī ir www.tapis.gov.lv un oficiālā elektroniskā pasta adrese ir tapis@tapis.gov.lv.

Meži un to resursi

Meža likuma mērķis veicināt meža ekonomiski, ekoloģiski un sociāli ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem nodrošinot vienādas tiesības, īpašuma tiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus; reglamentēt valsts meža zemes pārvaldības un atsavināšanas nosacījumus.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, mikroliegumu un aizsargjoslu apsaimniekošanā papildu nosacījumus paredz citi normatīvie akti. Ministru kabinets nosaka kārtību meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanai, ievērojot Paneiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijus un indikatorus. Pilsētu un ciemu teritorijā meža apsaimniekošanas papildu nosacījumus paredz arī pašvaldību saistošie noteikumi. Meža apsaimniekošana nedrīkst būt pretrunā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentu prasībām.

Meža likuma objekts ir (1) zeme, kas Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrēta kā mežs; (2) citas zemes lietošanas kategorijas zeme 0,5 hektāru un lielākā platībā, uz kuras ir izveidojusies mežaudze ar koku vidējo augstumu vismaz pieci metri un kur mežaudzes šķērslaukums ir vienāds ar vai lielāks par mežaudzes minimālo šķērslaukumu; (3) mežā ietilpstošie pārplūstošie klajumi un lauces, tam piegulošie un tajā ietilpstošie meža infrastruktūras objekti un **purvi**.

Uz zemes vienību, kuras Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrētais lietošanas veids ir mežs ar platību ne lielāku par 0,12 hektāriem (izņemot gadījumus, kad mežs atrodas uz valsts meža zemes), ja uz tās atrodas būves un tā aizņem teritoriju, kuru vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā paredzēts (atļauts) izmantot apbūvei, attiecas vienīgi Meža likuma I, XI un XII nodaļa. Uz Meža likuma 12.panta trešajā daļā minētajiem kokiem aizsargjoslās gar elektriskajiem tīkliem neattiecas koku ciršanas prasības. Zemē, kas Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrēta kā lauksaimniecībā izmantojamā zeme, kokus cērt saskaņā ar normatīvajiem aktiem par koku ciršanu ārpus meža.

Ne retāk kā reizi piecos gados vai pēc Ministru kabineta pieprasījuma konkrētas situācijas izvērtēšanai Zemkopības ministrija sagatavo Ministru kabinetam ziņojumu par Meža politikā¹ formulēto mērķu sasniegšanu. Ziņojumā ietverama informācija par:

- 1) meža kā kapitāla novērtējumu un tā izmaiņām;
- 2) bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu meža vidē;
- 3) sabiedrības un meža īpašnieku interešu ievērošanu meža sociālo vērtību izmantošanā.

Akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" kapitāla daļu turētāji nosaka Meža politikā formulēto mērķu sasniegšanu raksturojošos rādītājus un uzrauga to sasniegšanu akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" darbībā.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai mežos papildus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem un aizsargjoslām ir nosakāmi un saglabājami bioloģiski nozīmīgi meža struktūras elementi.

Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.936 "Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā" nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā; aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem; bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus un saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

Bioloģiski nozīmīgi meža struktūras elementi:

- mežaudzes ezeru salās;
- mežaudzes purvu salās – meža platību, kuru no visām pusēm norobežo purva ekosistēma un kura atrodas ne mazāk kā 100 metru attālumā no citas meža platības;
- meža pudurus – meža platību, kas mazāka par hektāru un atrodas ne mazāk kā 500 metru attālumā no citas meža platības, kura lielāka par hektāru;
- mežaudzes ūdensteču un ūdenstilpju palienēs – ielejas daļā, kura periodiski applūst un kurā ir palienei raksturīgā veģetācija;
- ģeoloģiskus un ģeomorfoloģiskus veidojumus – gravas (vismaz 15 metru dziļas un 10 metru platas ūdens erozijas veidotas gultnes, kuru nogāzes slīpums ir vismaz 30 grādu), kritenes, noslīdeņus, iežu atsegumus un vietējas un valsts nozīmes dižakmeņus un 10 metru platu teritoriju ap tiem;
- avotus un avoksnājus – vietu, kurā izplūst avots un kurai ir raksturīga veģetācija, un 10 metru platu teritoriju ap to;
- apaugumu mikroieplakās – veģetāciju, kas mežā raksturīga reljefa pazeminājumos ar izteikti palielinātu mitrumu;
- mežmalas – pārejas joslu no meža uz lauksaimniecībā izmantojamu zemi, ūdenstilpi, purvu, lauci vai pārplūstošu klajumu, kuri lielāki par diviem hektāriem;
- bioloģiski vērtīgas mežaudzes saskaņā ar šo noteikumu 18.punktu.

Apsaimniekojot aizsargjoslas ap purviem, ievēro koku ciršanas ierobežojumus, kas noteikti normatīvajos aktos par koku ciršanu mežā.

Aizsargjoslās ap purviem ir aizliegts ierīkot jaunus meliorācijas grāvjus, ja tas nav nepieciešams purvu vai citu zemes lietojuma veidu (ārpus meža) teritoriju apsaimniekošanai.

Meža valsts reģistrs

Meža valsts reģistrā izdalīti 24 īpaši aizsargājami meža iecirkņi, t.sk. aizsargājami purvu liegumi. Īpaši aizsargājamus meža iecirkņus izvērtē atbilstoši sugai vai biotopam, kura aizsardzībai izveidots īpaši aizsargājams meža iecirknis. Informāciju par sugām un biotopiem, kuru aizsardzībai izveidots īpaši aizsargājams meža iecirknis, izsniedz Valsts meža dienests mēneša laikā pēc rakstiska pieprasījuma saņemšanas.

¹ Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam (MK 05.10.2015. rīkojums Nr.611)

Ministru kabineta 2013.gada 12.februāra noteikumi Nr.88 "Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi" nosaka meža inventarizācijas saturu un kārtību, kā arī gadījumus, kad veicama atkārtota meža inventarizācija; Meža valsts reģistra uzturēšanas un meža inventarizācijas datu aktualizācijas kārtību; informāciju, ko meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs sniedz Valsts meža dienestam, un šīs informācijas sniegšanas kārtību. Šajos noteikumos meža zemes grupu (1. pielikums) – purvu pēc meža zemes veida meža apsaimniekošanā iedala – sūnu purvs², zāļu purvs³ un pārejas purvs⁴.

Meža sadalīšanas nogabalos (2. pielikuma 7. tabula) pēc mežaudzes bonitātes atkarībā no valdošās koku sugas un meža tipa, izdala – purvāju, viršu kūdreni, mētru kūdreni, šaurlapju kūdreni un platlapju kūdreni.

Meža tipu grupa (3. pielikuma 2. tabula) – mežaudzes slapjās kūdras augsnēs ietver šādus meža tipus – purvājs, niedrājs, dumbbrājs, liekņa un mežaudzes nosusinātās kūdras augsnēs – viršu kūdrenis, mētru kūdrenis, šaurlapju kūdrenis un platlapju kūdrenis. Pēc nogabalu raksturojošām īpašībām izdala purvu salu, kas ir objekts, kura aizņemtā platība ir mazāka par 0,1 hektāru.

Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.947 "Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtējās situācijas izsludināšanu mežā" nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus; kārtību, kādā izsludināma ārkārtējā situācija meža ugunsgrēka, meža kaitēkļu savairošanās vai slimību masveida izplatīšanās dēļ; kārtību, kādā kontrolējama meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošana. Noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, ciktāl to aizsardzību un izmantošanu reglamentējošie normatīvie akti nenosaka citādi.

Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumi Nr.228 "Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība" nosaka kārtību, kādā aprēķina mežam nodarītos zaudējumus, kuri radušies, pārkāpjot prasības, kas noteiktas normatīvajos aktos par meža apsaimniekošanu un izmantošanu.

Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.889 "Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību" nosaka ar atmežošanu izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Valstij maksā kompensāciju, ja tiek atmežota zeme, kas Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrēta kā mežs:

- par oglekļa dioksīda piesaistes potenciāla samazināšanos;
- par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- par vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu un sanitāro aizsargjoslu funkciju kvalitātes samazināšanos.

Noteikumu pielikumā noteiktas koeficientu vērtības par CO₂ piesaistes potenciāla samazināšanos atkarībā no meža tipa (K_{CO2}), koeficienta (K₁) vērtības atkarībā no mežsaimnieciskās darbības aprobežojuma, koeficienta (K₂) vērtības atkarībā no atmežošanas mērķa un teritorijas attīstību raksturojošs koeficients X, ko nosaka, ņemot vērā aktuālo teritorijas attīstības indeksu. K₂ kūdras ieguvei, ja derīgo izrakteņu ieguves projekts paredz, ka pēc kūdras ieguves pabeigšanas kūdras ieguves vietu rekultivēs, veicot renaturalizāciju (purvam raksturīgas vides atjaunošanu) ir 0,1. K₂ derīgo izrakteņu ieguvei (tai skaitā kūdras ieguvei), ja derīgo izrakteņu ieguves projekts paredz, ka pēc derīgo izrakteņu ieguves pabeigšanas vietu rekultivēs citiem mērķiem ir 0,5.

² **Sūnu purvs** – purva ekosistēma, kas minerālvielas un ūdeni saņem galvenokārt no atmosfēras nokrišņiem. Zemsedzē dominē dažādas sfagnu (*Sphagnaceae*) dzimtas sugas.

³ **Zāļu purvs** – purva ekosistēma, kas minerālvielas un ūdeni saņem galvenokārt no gruntsūdeņiem. Zemsedzē dominē dažādas grīšļu (*Cyperaceae*) dzimtas sugas.

⁴ **Pārejas purvs** – purva ekosistēma, kas minerālvielas un ūdeni saņem gan no gruntsūdeņiem, gan no atmosfēras nokrišņiem. Zemsedzē dominē dažādas grīšļu un sfagnu dzimtu sugas.

Klimata pārmaiņas un pielāgošanās tām

Ar Eiropadomes 2014. gada 24. oktobra secinājumiem „Secinājumi par klimata un enerģētikas politikas satvaru laikposmam līdz 2030.gadam” (KEPS2030) tika apstiprināti Eiropas Savienības (ES) mērķi klimata pārmaiņu mazināšanai, nosakot ES līmenī saistošu mērķi siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšanai, un indikatīvus atjaunojamo energoresursu izmantošanas, energoefektivitātes veicināšanas un starpsavienojumu izveides mērķus. Ir noteikts saistošs kopīgs SEG emisiju samazināšanas mērķis 2030.gadam – kopējā ES dalībvalstu SEG emisiju apjoma vismaz 40% samazinājums salīdzinot ar 1990.gadu un tas, ka Eiropas Komisijai līdz 2020.gadam ir jāizveido politika attiecībā uz to, kā KEPS2030 iekļaut **zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) darbības**⁵. Saskaņā ar KEPS2030 2.14.punktu, ir jāizveido politika attiecībā uz to, kā KEPS2030 aptvērumā iekļaujami ZIZIMM sektora SEG emisiju samazināšanas nosacījumi, un EK ir jāizstrādā priekšlikums attiecībā uz SEG emisiju samazināšanas un CO₂ piesaistes nosacījumiem lauksaimniecības, mežsaimniecības un citas zemes izmantošanas darbībām (turpmāk – AFOLU darbības). Periodā pēc 2020.gada ES līmenī tiek izskatīti varianti arī par iespējamo ZIZIMM sektora iekļaušanu kopīgajā ne-ETS darbību SEG emisiju samazināšanas mērķī 2030.gadam.

2015.gada 29.novembrī – 12.decembrī Parīzē notika Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām (turpmāk – Konvencijas) līgumslēdzēju pušu (turpmāk – Puses) 21.konference (COP21). COP21 ietvaros tika pieņemti vairāki dokumenti.

Parīzes nolīguma galvenie elementi:

- ilgtermiņa mērķis SEG emisiju ierobežošanai un pienākums visām Pusēm obligāti sagatavot, iesniegt un uzturēt nacionāli noteiktus mērķus, kas atspoguļo progresiju salīdzinājumā ar iepriekš noteiktajiem mērķiem, kā arī pienākumu visām Pusēm obligāti īstenot nacionālos pasākumus sevis noteikto mērķu īstenošanā; Šajā kontekstā būtiski arī, ka Pusēm noteikts pienākums izstrādāt oglekļa mazietilpīgas attīstības stratēģiju un ziņot par to;
- SEG emisiju ierobežošanas pasākumu pārskata cikli, kur visām Parīzes nolīguma pusēm ik pa 5 gadiem ir jāpārskata savas nacionālās apņemšanās (NDC) un jāpaziņo par tām;
- oglekļa vienību tirgus darbības nodrošināšana, kur ar Parīzes nolīgumu tiks izveidots jauns tirgus mehānisms, lai ne tikai veicinātu SEG emisiju samazināšanu, bet arī lai mudinātu sabiedrības un komersantu iesaisti SEG emisiju samazināšanā;
- vienota uzskaitē un caurskatāmība, kur visām Parīzes nolīguma pusēm būs obligāti jāiesniedz nacionālie SEG inventarizācijas ziņojumi; visām pusēm būs arī jāziņo arī informācija par klimata pārmaiņu ietekmēm un pielāgošanos klimata pārmaiņām, savukārt attīstītajām valstīm un citām Pusēm, kas nodrošina atbalstu, būs jāsniedz informācija par finansiālo, tehnoloģiju un kapacitātes celšanas atbalstu, kas nodrošināts attīstības valstīm.;
- pielāgošanās klimata pārmaiņām jautājumu risināšana, kur Parīzes nolīgumā iekļauts globālais mērķis par pielāgošanās kapacitātes palielināšanu, noturīguma stiprināšanu un jutīguma pret klimata pārmaiņām samazināšanu tādējādi veicinot ilgtspējīgu attīstību;
- finansējuma (attīstības valstīm) nodrošināšana;
- atbilstības mehānisms.

Ietekmes uz vidi novērtējums

Likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" (turpmāk – IVN likums) mērķis ir novērst vai samazināt fizisko un juridisko personu paredzēto darbību vai plānošanas dokumentu īstenošanas nelabvēlīgo ietekmi uz vidi.

Ietekmes novērtējumu veic saskaņā ar šādiem principiem:

⁵ Politikā līdz 2020.gadam ZIZIMM darbības nav iekļautas ETS vai ne-ETS darbību SEG emisiju samazināšanas mērķu aptvērumā, taču Eiropadomes secinājumi nosaka, ka ZIZIMM ir daļa no mērķa "vismaz 40% samazinājums salīdzinot ar 1990.gadu".

1) ietekmes novērtējums izdarāms pēc iespējas agrākā paredzētās darbības plānošanas, projektēšanas un lēmumu pieņemšanas stadijā;

2) ietekmes novērtējums izdarāms, pamatojoties uz ierosinātāja sniegto informāciju un informāciju, kas iegūta no ieinteresētajām valsts institūcijām un pašvaldībām, kā arī sabiedrības līdzdalības procesā, tai skaitā no sabiedrības iesniegtajiem priekšlikumiem;

3) sabiedrībai — fiziskajām un juridiskajām personām, kā arī to apvienībām, organizācijām un grupām ir tiesības iegūt informāciju par paredzētajām darbībām un piedalīties ietekmes novērtēšanā;

4) ierosinātais nodrošina paredzētās darbības ietekmes novērtējuma sabiedrisko apspriešanu sabiedrībai pieejamā vietā un laikā;

5) vides problēmu risināšana uzsākama, pirms vēl saņemti pilnīgi zinātniski pierādījumi par paredzētās darbības negatīvo ietekmi uz vidi. Ja ir pamatotas aizdomas, ka paredzētā darbība negatīvi ietekmēs vidi, jāveic piesardzības pasākumi;

6) novērtējums izdarāms, ievērojot ilgtspējīgas attīstības principu, principu "piesārņotājs maksā", piesardzības un izvērtēšanas principu;

7) paredzēto darbību, kurai ir vai var būt būtiska ietekme uz vidi, aizliegts sadalīt vairākās darbībās, jo tādējādi netiek pienācīgi novērtēta paredzētās darbības kopīgā ietekme.

Sākotnējais izvērtējums

Sākotnējais izvērtējums nepieciešams IVN likuma 2. pielikumā minētajām paredzētajām darbībām; paredzētajām darbībām, kuras var būtiski ietekmēt IVN likuma 4.¹ pantā minētās teritorijas (Natura 2000); izmaiņām esošajās darbībās, ja izmaiņas atbilst IVN likuma 2. pielikumā minētajām robežvērtībām, ja izmaiņu rezultātā tiks sasniegtas vai pārsniegtas IVN likuma 2. pielikumā minētās robežvērtības un izmaiņu apjoms ir 25 procenti no minētās robežvērtības un vairāk, ja citas izmaiņas akceptētajās, notiekošajās vai pabeigtajās darbībās, kuras ir saistītas ar IVN likuma 1. un 2. pielikumā minētajiem objektiem, var izraisīt būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz vidi; vairākām līdzīgām paredzētajām darbībām, kuras ietekmē vienu un to pašu teritoriju un kuru izmaiņu rezultātā summāri tiks sasniegtas šā likuma 1. vai 2. pielikumā minētās robežvērtības; citām paredzētajām darbībām, kuras var būtiski ietekmēt vidi, ņemot vērā IVN likuma 11. pantā minētos kritērijus, pēc kuriem novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi.

Vērtējot darbības izmaiņu apjomu saskaņā ar IVN likuma 3. panta pirmās daļas 3. punktu, ņem vērā plānoto un pēdējo piecu gadu laikā veikto izmaiņu summu vai plānoto un kopš iepriekšējā sākotnējā izvērtējuma pabeigšanas veikto izmaiņu summu.

Ietekmes uz vidi novērtējumu un ietekmes sākotnējo izvērtējumu finansē paredzētās darbības ierosinātājs. Stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu finansē plānošanas dokumenta izstrādātājs. Par ietekmes sākotnējo izvērtējumu paredzētās darbības ierosinātājs maksā valsts nodevu Ministru kabineta noteiktajā apmērā un kārtībā (**Ministru kabineta 2007. gada 9. oktobra noteikumi Nr. 689 "Noteikumi par valsts nodevu par paredzētās darbības ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu"**).

Sākotnējo izvērtējumu veic Valsts vides dienests. **Ministru kabineta 2015. gada 13. janvāra noteikumi Nr. 18 "Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību"** nosaka:

- paredzētās darbības iesnieguma saturu;
- kārtību, kādā veic sākotnējo izvērtējumu;
- kārtību, kādā organizē paredzētās darbības, arī būvniecības ietekmes uz vidi novērtējuma sākotnējo sabiedrisko apspriešanu;
- kārtību, kādā izstrādā paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējuma programmu, un minimālās prasības tās saturam;

- kārtību, kādā sagatavo paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumu, ziņojuma saturu, kārtību, kādā sabiedrību informē par ziņojumu, un paziņojuma publicēšanas kārtību;

- kārtību, kādā Vides pārraudzības valsts birojs ziņojumu nosūta ierosinātajam pārstrādāšanai un sniedz atzinumu par ziņojumu;

- kārtību, kādā akceptē paredzēto darbību.

Ja sākotnējam izvērtējumam nepieciešams eksperta atzinums, izdevumus, kas saistīti ar eksperta darbu, sedz darbības ierosinātājs. Atzinuma sniegšanai sugu un biotopu aizsardzības jomā pieaicina attiecīgajā jomā sertificētu ekspertu (11. punkts).

Valsts vides dienests (VVD) sākotnējo izvērtējumu un paredzētās darbības iesniegumu nosūta Vides pārraudzības valsts birojam (VPVB). VPVB izvērtē un pieņem lēmumu par to, vai paredzētajai darbībai ir vai nav nepieciešams veikt ietekmes uz vidi novērtējumu. Lēmumā par nepieciešamību veikt paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējumu VPVB ietver pamatojumu novērtējuma piemērošanai vai nepiemērošanai, ņemot vērā IVN likumā noteiktos kritērijus, atbilstoši kuriem novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi (16.punkts). Pirms paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas ierosinātais rakstiski nosūta pašvaldībai informāciju par paredzēto darbību, aprakstot paredzētās darbības ieceri (19.punkts).

Tehniskie noteikumi paredzētajai darbībai

Ja saskaņā ar sākotnējā izvērtējuma rezultātiem paredzētajai darbībai ietekmes novērtējums nav nepieciešams, Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus attiecībā uz katru konkrēto paredzēto darbību. Tehniskos noteikumus izdod arī citos gadījumos, kas norādīti **Ministru kabineta 2015. gada 27. janvāra noteikumos Nr. 30 "Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai"**. Šie noteikumi nosaka:

- paredzētās darbības, kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi;
- prasības tehnisko noteikumu saturam;
- tehnisko noteikumu pieprasīšanas un sagatavošanas kārtību;
- prasības tehnisko noteikumu grozīšanai;
- valsts nodevas apmēru par vides aizsardzības tehnisko noteikumu izsniegšanu, valsts nodevas samaksas kārtību un atvieglojumus.

Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumi Nr.300 "Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)" nosaka:

- kārtību, kādā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums;

- prasības ziņojuma par kompensējošo pasākumu piemērošanu saturam, kā arī kārtību, kādā ziņojumu nosūta Eiropas Komisijai;

- prasības informatīvajam ziņojumam, kas iesniedzams Ministru kabinetā lēmuma pieņemšanai par paredzēto darbību vai plānošanas dokumenta īstenošanu.

Ietekmi uz *Natura 2000* teritoriju novērtē, ņemot vērā to, kā paredzētā darbība (atsevišķi vai kopā ar citām darbībām) ietekmēs *Natura 2000* teritoriju, tās ekoloģiskās funkcijas, integritāti un izveidošanas un aizsardzības mērķus, pamatojoties uz šo noteikumu 9.3., 9.4., 9.5. un 9.6.apakšpunktā minētajiem ietekmes novērtējuma kritērijiem.

Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumi Nr. 157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums. Saskaņā ar IVN likuma 4.panta trešo daļu ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums ir nepieciešams valsts līmeņa plānošanas dokumentiem (nozaru politikas pamatnostādņem, plāniem un programmām, koncepcijām, kuras attiecas uz vairākām likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 4.panta trešajā daļā

minētajām jomām un nacionāla līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem) un reģionāla vai vietēja līmeņa plānošanas dokumentiem (plānošanas reģionu un republikas pilsētu teritorijas plānojumiem un reģionāla vai vietēja līmeņa nozaru politikas plānošanas dokumentiem, kuri attiecas uz visas nozares plānošanu).